

bistands-aktuelt

nr 7 oktober 2010

FOTO: ZUBERI MICHAEL

På jobb for helsevesenet

Side 24

www.bistandsaktuelt.no

Mister ressurser: Barn i Mosambik er blant de som kunne fått et bedre skoletilbud dersom mer av pengene fikk forbli i landet.

FOTO: KEN OPPRANN

Uten skatt – ingen skole

■ Mens ulovlige pengestrømmer til rike land tapper utviklingsland for 800 milliarder dollar i året, får de samme landene bare i overkant av 70 milliarder dollar i bistand. Penger som kunne ha vært brukt til helse og utdanning for befolkningen forsvinner på denne måten ut av landene.

■ Metodene er ulike, men effektive – skatteunndragelser, korrupsjon, hvitvasking av penger og storselskapers kreative regnskapsføring.

■ Norge, Storbritannia og Tyskland er blant giverlandene som nå har erklært krig mot

kapitalflukt. Med bistandspenger styrkes skatteetatene i land som Zambia, Tanzania, Rwanda, Uganda, Kenya og Mosambik.

Les mer i vårt store **TEMA-bilag: SKATT & UTVIKLING**

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Hard dom over deler av Balkan-bistanden

Side 8-9

Rapport fra et litt fredeligere Nord-Uganda

Side 11-13

Stille før stormen i oljerike Sør-Sudan

Side 14-15

India, Kina og Brasil viser muskler

Side 4-5

Norge setter religion på agendaen

Av Kjetil Aano og Jørn Lemvik

RELIGION, RELIGIØSITET OG TRO er dagsaktuelle temaer, som i økende grad inntar det offentlige rom. Her i Norge så vel som i en del andre samfunn har det kunnet virke som om religion og åndelighet har vært unntatt offentlighet. Men dette er i ferd med å endres. Det har både Storting og regjering merket seg, og derfor er det på høy tid med en saklig drøfting, ikke bare av religionens plass i moderne samfunn, men også av sammenhengene mellom religion og utviklingssamarbeid.

Til og med uttalte ateister, som Matthew Parris i The Times, framholder at religiøs tro er positivt for utvikling. Samtidig finnes det seriøs forskning som underbygger dette. Likevel er det fra norsk side arbeidet lite systematisk for å samle kunnskap og kompetanse om sammenhengene mellom religion og utvikling. Vi mener derfor at det er behov for å øke både fokus og kompetanse innen dette feltet.

Til og med uttalte ateister framholder at religiøs tro er positivt for utvikling.

I BISTANDSAKTUELT (2/2010) skriver Arne Olav Øyhus om religionens betydning for utvikling. Han mener religion er en av de viktigste motivasjonsfaktorene for mennesker i det globale sør, og kritiserer både myndigheter og kristne organisasjoner i Norge for ikke å løfte opp dette. I et innlegg i Dagbladet har over 20 norske kristne organisasjoner og kirkesamfunn utfordret utviklingsministeren til å sette ned en gruppe som kan jobbe med dette. Erik Solheim har svart ved å gi klare signaler om at han ønsker at sammenhengene mellom religion og utvikling skal få økt oppmerksomhet i årene som kommer. Blant annet vil han delta på et stort seminar til høsten hvor deltakere med bakgrunn fra forskningsmiljøet, sekulære organisasjoner og ulike religioner sammen skal drøfte utfordringer og muligheter knyttet til dette.

Bønn: Tro kan være en god partner i utviklingsarbeidet, skriver artikkelforfatterne. Bildet viser skoleelever som ber i Nepal.

FOTO: KEN OPPRANN

DEBATT

Norske myndigheter har kommunisert at evangelisering og utvikling ikke må blandes. Dette har vi etterlevd så godt som mulig, samtidig som vi har prøvd å løfte fram at i de fleste samfunn hvor vi arbeider er religion en grunnleggende motivasjonsfaktor. Blant annet derfor har kirker potensial i seg til å være viktige endringsagenter. Dette er også synspunkt som utviklingsminister Solheim støtter, og som også finner stadig større støtte i norsk forvaltning.

ALLE UTVIKLINGSAKTØRER setter spor, enten de er religiøst baserte eller ikke. De «evangeliserer» sine budskap, selv om de ikke alltid er seg dette bevisst. Fotsprene som står et-

ter oss, enten vi har et religiøst fundament eller er sekulære organisasjoner, vitner om tro, verdier, tenkning og politikk.

I 1972 skrev den etiopiske Mekane Yesus-kirken et brev til Det lutherske verdensforbund som utfordrer vestlig tenkningen om at arbeidet kan deles opp i separate sektorer. Kirkepresidenten i den lutherske kirken på Madagaskar sier at det er umulig å få til utvikling uten endring av folks måte å tenke, tro og forstå omgivelsene på. Kristen kunnskap og forkynnelse kan derfor være like viktig for å skape endring og utvikling som annen type ny kunnskap, hevder han.

VI SOM MOTTAR offentlige midler,

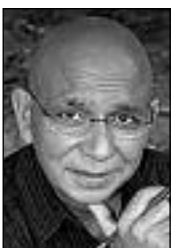
respekterer de krav som Norad og norske myndigheter har satt. Men vi ønsker likevel å utfordre tenkningen om at religion og utvikling ikke må blandes. Vi er fullstendig klar over at ikke all religiøs praksis er god, og at tro kan misbrukes også i utviklingsarbeidet. Allikevel er det vår erfaring at religiøs tro som oftest er en god alliansepartner.

Internasjonalt er det voksende fokus på forholdet mellom religion og utvikling. Vi oppfordrer til fortsatt debatt om religionens plass i det moderne samfunn generelt og i utviklingssamarbeidet spesielt. ■

Kjetil Aano er generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap og **Jørn Lemvik** er generalsekretær i Bistandsnemnda.

Se også: «Ta Gud på alvor» av Erik Solheim på www.bistandsaktuelt.no

Hvem eier kulturarven?

Av Khalid Salimi

DET SAVNES STADIG litt mer seriøsitet i debatten om Henrik Ibsen internasjonalt. Det gjør ikke saken lettere når noen viktige aktører besitter en forståelse av kulturbistand som har gått ut på dato. Jeg visste faktisk ikke, i min barndom, at Ibsen var norsk. For hva er norsk i hans verk som dels ble diktet langt fra Norge, på fremmed jord?

Ofta når man sier at «Ibsen også er indisk», kan det hende at det ligger ubevisst i utgangspunktet at han egentlig eies av Norge. Eierkapsaspektet kan lett komme til syne når økonomisk bistand sniker seg inn i et felt som ellers kunne ha hatt kunstneriske kriterier som grunnlag. Bistand blir da påskudd for selvhevdelse fra givers side, uten at det behøver å være det. Er det vår trang til eierskap som gjør at vi har

brukt tallrike avisspalter til å diskutere Ibsenfestivalen i India?

I DENNE DEBATTEN er det selveste «vår» Ibsen som spiller i kulissene. Spørsmål reises om Utenriksdepartementet bruker bistand i India for å bidra til styrking av kulturlivet i India, eller om de bruker bistand for å promotere Ibsen – vår nasjonale stolthet? Eller er det noe annet som ligger bak? Som for eksempel i enkelte oppsetninger av «Et Dukkehjem» her hjemme. Du behøver ikke å ha store imperialistiske ambisjoner, heller ikke en skjult nasjonalistisk misjon (som kan føre til dårlig samvittighet). Det holder med å utstråle eller smykke seg med en smule paternalisme for å oppnå organisasjonskos og ekstase ved å se at en svart Nora blir frigjort, med eller uten norsk bistand. Det er lett å glemme at tekster skrevet, lest, over-

satt eller formidlet bærer med seg et element av makt.

EKSEMPELVIS KUNNE MAN ha problematisert Ibsenfestivalen i India fra en annen vinkel. Forstår vi forskjellen mellom Norges Ibsensatsing i India, eller Norges støtte til Ibsensatsing i India?

Det viktige i artikkelserien om temaet bringes fram i Aftenposten den 25. august «Problemet er kanskje at kulturimporten ikke har gått begge veier. Hvor mange nordmenn kjenner lyrikken til den første asiatiske nobelprisvinneren i litteratur, indiske Rabinder Nath Tagore?»

DELES DENNE FORSTÅELEN av de solide aktørene som besitter forvaltede bistandsmidler? Tagore til Norge krever en forståelse av gjensidighet eller prioritering av «felles kulturarv» overfor «vår kulturarv». Kul-

turbistand er for viktig i dagens kriserammede verden til å bli offer for norsk selvhevdelse. Den må frigjøres fra smålige ønsker om egenpromotering. De institusjonene som er aktive i bistanden, eller som fått «eierskap» til Ibsen, fortsetter sitt virke basert på forståelse innenfra. Mens Gahr Støre mener at det moderne Norge ikke bare kan bygges fra innsiden. Skal vi se noen resultater og kursendringer må politiske visjoner gjennomsyre og nedfelles i bistandssystemet. Her kan transnasjonale aktører spille en viktig rolle. Men viktigst er at det finnes ambisjoner om å virkeliggjøre de politiske visjonene. ■

Khalid Salimi er sjef for Mela-festivalen i Oslo. Han er tidligere nestleder i Norsk kulturråd.

Innlegget er forkortet av redaksjonen. Les hele innlegget på nettsiden vår.

FØLG DEBATTEN PÅ NETT:

WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

May Sommerfelt skriver om utfordringene knyttet til sosial boligbygging i det sørlige Afrika.

Kjersti Lie Holtar kritiserer bistandsorganisasjonene for å sementere bilder og gamle myter om Afrika og hvordan Afrika skal reddes.

Per Ranestad skriver at skogskompensasjonen som gis Ecuador burde benyttes til en aktiv utjevning.

Mette Moberg fra FOKUS undrer seg over at man kan skrive om kvinner og krig uten å referere til FN-resolusjon 1325, slik Marianne Skaiaa gjør i BA nr. 6-2010.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

7/2010 – 13. ÅRG

En tikkende bombe

«En tikkende bombe». Det var USAs utenriksminister Hillary Clintons karakteristikk av situasjonen i Sør-Sudan få måneder før regionen skal avholde en historisk folkeavstemning om løsrivelse eller ikke løsrivelse fra storebror i nord.

Clintons spissformulerte uttalelse har igjen satt søkelyset på et land som har fått begrenset internasjonal oppmerksomhet i tida som har gått siden fredsavtalen mellom partene i Nord- og Sør-Sudan i 2005. De fleste observatører regner med at Sør-Sudans befolkning vil stemme for å løsrive seg når avstemningen etter planen skal avholdes i januar 2011. Den kristne afrikanske befolkningen i området, som i lange og vonde krigsår måtte leve med Khartoum-regimets flybombinger av sørsudanske landsbyer, er mer selvbevisste enn noen gang, og kan neppe se store gevinster ved å beholde alliansen med de muslimske araberne i nord.

Afrikas største land Sudan innehar de fleste kjennetegn på et land som kan ende opp i en blodig konflikt, dersom en del av landet krever ensidig løsrivelse fra den andre: Partene har slåss før, de har opplevd motpartens overgrep, de har ulike religioner og de er etnisk ulikt sammensatt. I tillegg har begge parter godt organiserte hærer, med en supplerende ulempe: Nord er klart sterkere enn Sør militært. Og som om ikke dette var nok: Grenselinjen for en sannsynlig løsrivelse ligger midt oppe i et svært oljerikt område.

Når Khartoum i det siste har gjort en rekke krumspring for å få utsatt en folkeavstemning, må det sees i lys av at Nord kan se svært få grunner i dag til bare å godta en løsrivelse. For det første vil en løsrivelse være et prestisjenederlag for regimet, for det andre går man trolig glipp av betydelige framtidige oljeinntekter. Mens oljebrønnene i Nord begynner å tømmes, er de uutnyttede ressursene i Sør regnet for å være betydelige. 80 prosent av oljen ligger trolig på den sørlige siden av en grenselinje, men samtidig er det i nord man besitter teknologien og oljerørledningene som kan få oljen ut på verdensmarkedet.

I denne delikate situasjonen, med fare for en ny krig som har sprengkraft ut over eget land, er det viktig at det internasjonale samfunnet kjenner sin besøkelsestid ved å investere nok interesse og engasjement i prosessen. Clinton uttaler seg klokt når hun påpeker at en endelig løsrivelse også må inkludere en avtale som gir tilstrekkelige konsesjoner til Nord. Ikke minst må dette bety fornuftige løsninger rundt fordelingen av framtidige oljeinntekter.

GZ

MÅNEDENS SITAT

«Tiden er inne for å skissere et nytt utviklingsregime for Afrika. Første skritt vil være å stanse bistanden.»

Göran Hydén, nestor i nordisk bistandsdebatt og utviklingsforskning til Development Today.

Runder av: Professor Ingse Skattum har i snart 30 år vært en sprudlende inspirasjonskilde for Afrika-studenter. FOTO: TOR AKSEL BOLLE

Blinderns beste i bambara

Hun lærte seg fransk i Afrika og det afrikanske språket bambara i Paris. I nærmere 30 år har professor Ingse Skattum undervist og inspirert studenter med interesse for Afrika sør for Sahara. Men nå er det slutt, høstens semester er det siste for Skattum.

Universitetet i Oslo. Det franskspråklige Afrika og flerspråklighet er hennes spesialområde. Tidligere studenter forteller om en faglig sterk og svært engasjert kvinne som har vært en stor ressurs og inspirasjonskilde for studentene.

– De fleste av mine masterstudenter har fått seg relevante jobber. Det syntes jeg er veldig gledelig. Og det tyder kanskje på at Afrika sør for Sahara, og særlig den delen hvor det snakkes fransk, ikke er så marginal som noen vil ha det til, sier hun.

Afrikansk litteratur. Interessen for afrikanske språk ble for alvor vakt som medfølgende til Elfenbenskysten. Skattum hadde to små barn, men det hindret henne ikke fra å begynne å studere ved universitetet i Abidjan. Så fulgte ytterligere studier i Paris og en doktoravhandling.

– Jeg lærte meg fransk i Abidjan og bambara i Paris, sier hun med et smil.

Bambara, et språk som snakkes i flere vestafrikanske land, har Skattum hatt stor nytte av i et ti-årig forskningsprosjekt om undervisning i Mali.

Siste semester. Høstens semester er det siste hvor Skattum underviser. Når hun slutter blir det ingen ny professor med Afrika sør for Sahara som spesialitet som overtar. Professorstillingen er overført til Midtøsten-studier.

Mange har vært kritiske til dette. Ikke fordi Midtøsten er uviktig, men fordi de har følt at det har vært et signal om at Afrika ikke blir prioritert. Skattum har selv vært blant kritikerne, men sier nå at den kampen er over.

– Jeg har sagt hva jeg mener om det og er ferdig med saken. Universitetet har tatt en avgjørelse og slik blir det. Det er fortsatt mange som forsker på Afrika ved universitetet. Jeg er optimist og tror det kommer til å bli opprettet nye professorater med Afrika som fagfelt igjen, sier hun. ■

PORTRETT

■ TOR AKSEL BOLLE

– Verdensbanken lagde i 2008 en større studie om utdanning i Mali. Det sto ikke et eneste ord om språk og språkets betydning for utdanning. Hvordan skal barn klare å lære seg noe om de ikke skjønner språket de blir undervist på?

Ingse Skattum, professor ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk på Blindern, slår ut med hendene og rister oppgitt på hodet. Et øyeblikk senere spretter 69-åringen opp og plukker ned en bok fra de overfylte bokhyllene på kontoret i P.A. Munchs hus på Universitetet i Oslo.

– Dette er en lærebok i bambara, grammatikk for barneskolen, som jeg har vært med på å lage, den eneste som finnes på dette språket. Selv om myndighetene i Mali godkjente vår skolegrammatikk, har de ikke villet gå til innkjøp av den. Som du skjønner er det ikke bare blant bistandsgivere det er liten kunnskap om språkets betydning for utdanning og utvikling, men også blant den afrikanske eliten, sier Skattum.

Inspirator. I nærmere 30 år har bergensen vært ildsjel og en sentral drivkraft bak studiene av Afrika sør for Sahara ved

Hvordan skal barn klare å lære seg noe om de ikke skjønner språket de blir undervist på?

Ingse Skattum, professor ved Universitetet i Oslo.

Utviklingslandene tar makten

Stadig økende innflytelse i internasjonale forhandlinger

NEW YORK: Selv om mange av problemene den fattige del av verden står overfor fortsatt er de samme som da FNs tusenårsmål ble lansert for ti år siden, har én ting forandret seg veldig: De store utviklingslandene har fått større muskler og sitter nå i førerretet i mange internasjonale debatter.

■ I USA:
INGVILD SAHL

Da 140 statsoverhoder, en rekke kjendiser, FN-delegater og byråkrater møttes i New York i september for å gjøre opp status for Tusenårsmålene, fem år før deres endestasjon, var de fleste enige om at verden har blitt litt bedre enn den var for ti år siden.

Selv om 925 millioner mennesker fortsatt legger seg sultne hver kveld og 8,1 millioner barn årlig dør av sykdommer som lett kan kureres, har det skjedd små og store fremskritt mot de fleste målene.

Ifølge Verdensbanken, UNDP og IMF kan hovedmålet om å halvere andelen av verdens befolkning som lever i ekstrem fattigdom nås innen fristen. Årsaken er at en formidabel økonomisk vekst i store utviklingsland som Kina, India og Brasil har gjort millioner av mennesker mindre fattige.

Styrer forhandlingene. Ifølge utviklingsminister Erik Solheim, som deltok på toppmøtet i New York sammen med statsminister Jens Stoltenberg og utenriksminister Jonas Gahr Støre, er det ikke lenger USA og EU, men de store utviklingslandene som bestemmer utfallet av de viktigste forhandlingsprosessene i verden i dag.

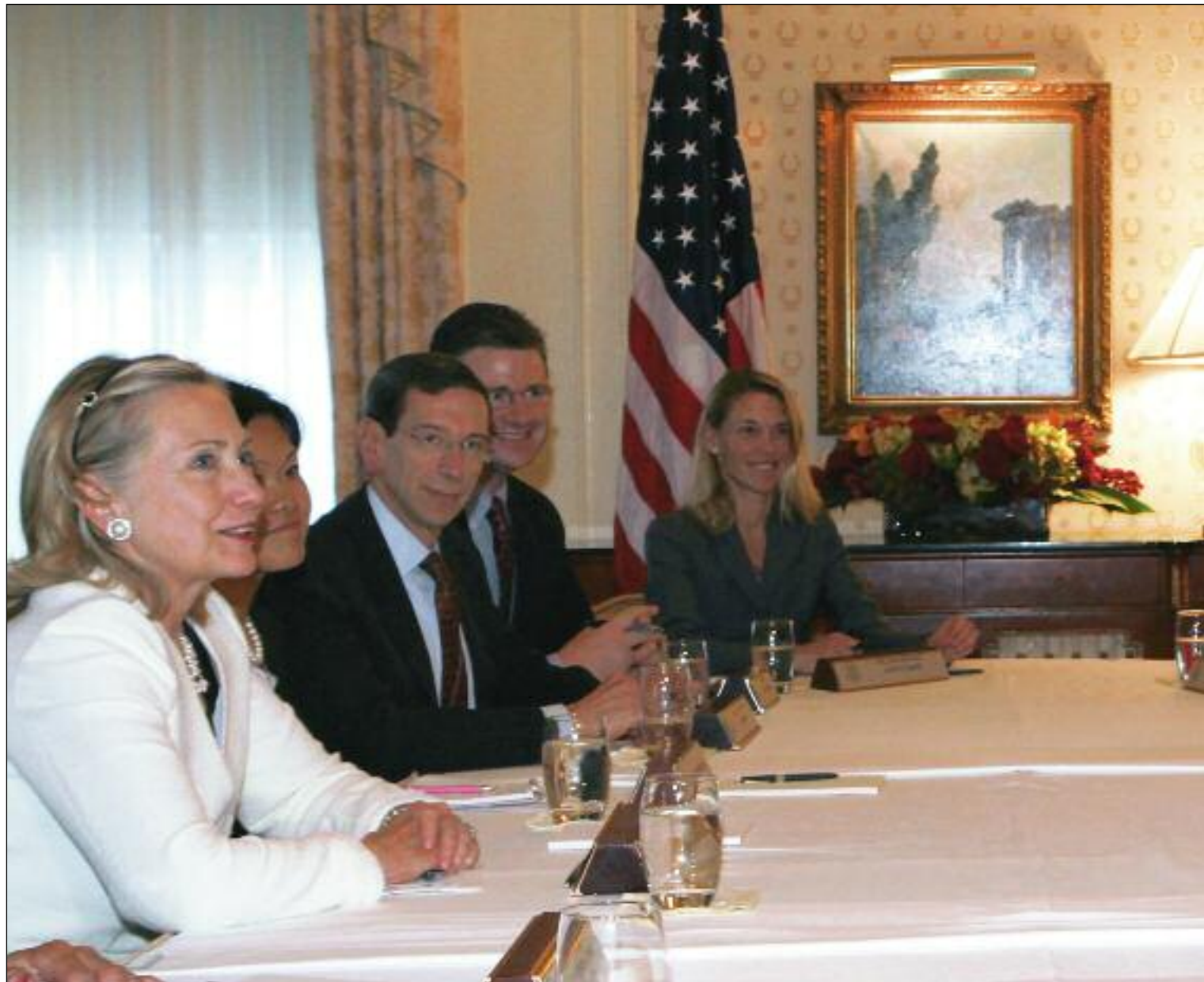
- De var avgjørende for utfallet av WTO-forhandlingene, og de var avgjørende for utfallet av klimaforhandlingene i København. Det er i dag ingen vesentlige prosesser i verden som kan drives uten et tett samspill med Kina, India, Brasil, Russland, Indonesia og andre store og voksende økonomier, sier han.

Han regner med at et land som Kina i stadig større grad vil veksle inn sin økonomiske og teknologiske lederrolle i politik.

Store i Afrika. Siden Tusenårsmålene ble vedtatt i 2000 har Kina og Indias netto direkte investeringer i utlandet økt fra omtrent null til henholdsvis 315 milliarder kroner (Kina) og rundt 126 milliarder kroner (India) i 2008 ifølge tall fra OECD. Med en vekst på drøyt 11 prosent det siste året passerte Kina nylig Japan som verdens nest største økonomi. Året før ble landet Sør-Afrikas viktigste handelspartner, og det indiske stor-konsernet Tata er nummer to på listen over de mest aktive investorene i Afrika.

Om mens handelen mellom landene i nord ble drøyt tredoblet mellom 1990 og 2008, ble handelen mellom land i sør tidoblet i samme periode. Brasil har for første gang større samhandel med Kina enn landet har med USA.

Det var Kina som viste verden vei ut av finanskrisen, og ifølge Erik Sol-

Stormakter: Kinas utenriksminister Yang Jiechi (til h.) og medlemmer av den kinesiske delegasjonen opptrer med selvsikkerhet og styrke i møtet med USAs utenriksdepartement.

heim er det ikke utenkelig at det er nettopp Kina som vil komme til å håndtere klimakrisen best. Det vil i så fall være en kjempetor utfordring for vår samfunnsmodell og tenkning.

Krever mer penger. At utviklingskjempene har fått større innflytelse, ble også tydelig under forhandlingene om slutterklæringen om Tusenårsmålene som landene undertegnet i New York denne uken.

Flere ganger holdt forhandlingene på å gå i stå. De store utviklingslandene hadde blant annet bitt seg merke i at mange av de rike landene tilsynelatende hadde mye penger tilgjengelig til velfylte tiltakspakker for å redde sin egen økonomi under finanskrisen. Samtidig har de vært langt dårligere til å innfri sine løfter fra Gleneagles i 2005 om å øke bistanden til 0,7 prosent av BNI. Kravet var unisont: Legg mer penger på bordet, og la oss prioritere selv hvordan vi skal bruke dem!

Usynlige i New York. Men økt makt og innflytelse til tross. Mens verdens politikere og presse sirklet rundt USAs utenriksminister Hilary Clinton i New York, og alle ventet i spenning på at president Obama skulle kaste glans over Tusenårsmålstoppmøtet, måtte man være svært oppmerksom dersom man skulle få øye på en kineser eller en inder i FNs korridorer.

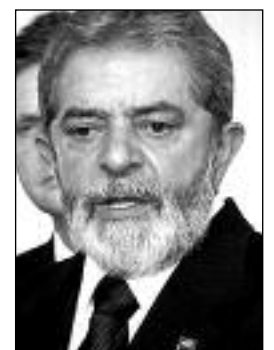
Jan Egeland, direktør for Norsk

Ingen vesentlige prosesser i verden kan drives uten samspill med Kina, India, Brasil, Russland og Indonesia.

Erik Solheim, utviklingsminister.

Ordforklaringer:

UNDP – FNs utviklingsprogram
IMF – Det internasjonale pengefondet
WTO – Verdens handelsorganisasjon

Kinas president Hu Jintao, Indias statsminister Manmohan Singh og Brasils president Lula da Silva er blant de som må konsulteres dersom viktige avgjørelser skal fattes.

Utenrikspolitisk institutt vet hvorfor:

- Når man er i internasjonale byer som Genève, Brussel og New York får man inntrykk av at land som India og Kina ikke har så stor makt. Man må ferdes i andre byer for å forstå hvor store de er, sier han.

Selv leder han et internasjonalt panel som skal foreslå et nytt globalt system for klimainformasjon. Han erfarte tidlig at det er like viktig å konsultere Kina og India som de vestlige landene.

- På reiselisten min står Beijing, New Delhi og Washington. Vi drar ikke til Brussel engang, sier han.

Men selv om India er en viktig vitenskapelig aktør, som vil sende opp like mange satellitter som USA og vestlige land, gir de ingen penger til klimapanelets hovedkontor i Genève.

- Landene er stormakter og vil bli anerkjent som stormakter. Samtidig er det klart at det vil gå mye lengre tid enn man tidligere har antatt før de vil spille en rolle som aktive utviklingspolitiske aktører, sier Egeland.

Svak givervilje. Selv trodde han at Kina for alvor meldte sin ankomst som internasjonal bistandsaktør da landet ga løfter om store summer etter tsunamien. Men i etterkant har Kina ikke vært i nærheten av å bidra på samme måte. I de fleste internasjonale appellene gir de, ifølge Egeland, ikke fem øre.

- Kina og India vil i lang tid tenke land-til-land-bistand. De vil være aktive på steder hvor de har strategiske interesser. Men det er meget skuffende hvor lite de er villige til å

riksminister **Hillary Clinton** (til v.) i New York.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/BRENDAN MCDERMID

ta sin del av den internasjonale byrdefordeling, sier han.

Kina bruker sin økonomiske tyngde til å forfekte landets sterke forsvar av statlig suverenitet, territoriell integritet og ikke-innblanding i andre lands indre anliggender, en politikk de også er meget tro overfor i sitt engasjement i Afrika. Kina samarbeider med alle afrikanske land sør for Sahara som ikke godkjenner Taiwan, og stiller ingen krav til afrikanske ledere om godt styresett eller respekt for menneskerettighetene.

Men selv om enkelte mener landets engasjement på kontinentet minner mer om nykolonialisering enn bistand, mener Egeland man skal være forsiktige med å kritisere en aktør som har gjort mye for å fremme økonomisk vekst i Afrika. Særlig i en tid hvor bistanden fra tradisjonelle givere har tørket inn.

Større forskjeller. I korridorene i FN-bygningen møter Bistandsaktuelt Douglas Chen, journalist i det statlige kinesiske nyhetsbyrået Xinhua News Agency. Han tror Kina vil bli langt mer synlig i FN i årene som kommer.

– De siste ti årene har Kina spilt en mye større rolle internasjonalt, og vi vil spille en viktigere rolle i fremtiden, også når det kommer til sosial og økonomisk utvikling, sier han, og peker på G20 som et forum Kina engasjerer seg sterkt i.

Samtidig minner han om at selv

om den enorme økonomiske veksten i Kina har ført mange ut av fattigdom, har forskjellene i befolkningen økt. Mange av landets regioner er fattige, og økonomisk vekst vil derfor stå øverst på agendaen for kinesiske myndigheter i mange år fremover.

Flere ambassader i Kina. Hvordan forholder Norge seg til den nye verden?

Ifølge Jonas Gahr Støre har det blitt mye viktigere for Norge å bygge allianser østover og sørøstover.

– Det er slik i dag at vesten er i mindretall i internasjonale forhandlinger, numerisk. Derfor må vi drive diplomati på en annen måte enn vi har gjort tidligere. Vi må søke fellesinteresser med land som nærmer seg posisjoner med andre tilnærminger enn oss, sier han, og nevner Brasil som et land Norge har mye mer kontakt med i dag enn for bare fire – fem år siden.

Jan Egeland tror Kinas og Indias økte innflytelse vil få konsekvenser for Utenriksdepartementets ressursbruk i fremtiden. I dag går nesten halvparten av kostnadene til UDs uteapparat til Europa.

– Vi trenger ikke 80 stasjoner i Europa, med mindre man kaller dem kulturstasjoner. Jeg tror flere diplomater i fremtiden vil snakke kinesisk og arabisk, i stedet for spansk og fransk, sier han. ■

Sykehusbasert helsestell er en kostbar og lite effektiv form for bistand.

Meles Zenawi,
Etiopias statsminister.

Resultater: Både statsminister **Jens Stoltenberg** og Tysklands forbundskansler **Angela Merkel** vektla hensynet til skattebetalerne.

FOTO: INGVILD SAHL

Krever tydeligere resultater i bistanden

NEW YORK: Dersom tusenårsmålene skal nås, må verden få mer igjen for hver krone den investerer i utviklingsarbeid. Under toppmøtet i New York tok en rekke land til orde for mer resultatfokusering i bistanden.

■ I USA:

INGVILD SAHL

– Vi må se hva som virker og hva som ikke virker, sa Tysklands forbundskansler Angela Merkel da hun inviterte til debatt om resultatfokusering i bistanden under toppmøtet om FNs tusenårs mål i New York. Finanskrisen har gjort store innhugg i de rike landenes bistandsbudsjetter, samtidig som det er klart at verden ikke vil nå tusenårsmålene innen 2015 med dagens tempo. Derfor må man, ifølge Merkel, sørge for å få mest mulig igjen for hver eneste bistandskrone.

Ifølge forbundskansleren er vektlegging av resultater løsningen.

– Vi må utvikle verktøy som gir fattige land incentiver til å arbeide målrettet for å oppnå resultater, sa hun.

Nøkkelprinsipp. Jens Stoltenberg, som deltok i debatten, pekte på at resultatbasert finansiering er et nøkkelprinsipp i norsk bistand. Gjennom Norges støtte til vaksineinitiativet GAVI får partnerland 20 dollar for hvert barn de vaksinerer. Det har bidratt til at vaksineringsraten i dag er på 80 prosent, mot 65 prosent for ti år siden. Han pekte også på Rwanda som et eksempel på et land hvor vektlegging av resultater har virket. Landet har halvert mørdredeligheten etter at det innførte økonomiske incentiver for å få lokalsamfunn til å øke antallet mennesker de når ut til med helsetilbud.

– Vi gir mer enn én prosent av vår inntekt til bistand. Den eneste måten vi kan forsvare dette på over-

for våre skattebetalere er at vi kan dokumentere resultater, sa Stoltenberg.

Kan gå galt. Ifølge Etiopias statsminister Meles Zenawi er resultatfokusering vel og bra. Men dersom resultatene vi velger å fokusere på ikke er de riktige, kan vi ende opp med å bruke mye penger på ting som ikke virker.

– Et eksempel på dette er sykehusbasert helsestell. Det er en svært dyr måte å drive helsearbeid på, som egner seg dårlig for land hvor store deler av befolkningen bor på landsbygda. Selv om giverland har ønsket å gi penger til dette, har vi erfart at små klinikker på landsbygda gir mye mer igjen for pengene, sier han.

Samtidig understreket den etiopiske statsministeren viktigheten av at giverlandene ikke dikterer hvilken utviklingsvei fattige land skal ta.

– Giverlandene legger fortsatt altfor store føringar på sin bistand. Det gir oss ikke rom til å velge vår egen utviklingsvei. Grunnen til at vi har klart oss så godt som vi har, er at vi har insistert på å følge vår egen strategi, selv om det har gitt oss mindre penger i bistand, sier Zenawi.

Bare resultater. Under toppmøtet om tusenårsmålene valgte også Storbritannia og USA å vektlegge resultater. De to landene brukte blant annet tusenårsmålmøtet til å planlegge en ny årlig gjennomgang som tester hvilke land som har hatt mest suksess med å nå målene.

– I fremtiden vil vi utelukkende fokusere på resultater. Vi har lovet å øke bistanden til 0,7 prosent av BNI innen 2013. Vi vil aldri få folks støtte til dette om vi ikke kan vise folk hva vi har oppnådd. I alle land vi er inne i spør vi nå om hvor mange barn i det landet vi kan få på skolen, og hvor store fremskritt vi kan gjøre mot de ulike tusenårsmålene, sa Storbritannias utviklingsminister Andrew Mitchell. ■

Kritisk til norsk-indisk helseprogram

Mener «Stoltenbergs indiske baby» har flere uforenlige mål

Det norsk-indiske partnerskapsinitiativ (NIPI) blir sett på som et norsk prosjekt, ikke et partnerskap, hevder en fersk gjennomgang. Helseinitiativet, som er blitt frontet av statsminister Jens Stoltenberg, blir også kritisert for å være altfor ambisiøst på Norges vegne.

■ INGILD SAHL

I 2006 ble det norsk-indiske partnerskapsinitiativ (NIPI) lansert av Stoltenberg og Indias statsminister Dr. Manmohan Singh. Initiativet ble beskrevet som *nytt, innovativt, og svært ulikt* vanlig utviklingshjelp. Norge og India skulle samarbeide om å nå tusenårsmålene 4 og 5 om barne- og mødre helse i de fem, folkerike delstatene Bihar, Madhya Pradesh, Rajasthan, Orissa og Uttar Pradesh.

Målene var ambisiøse: Man skulle redde en halv million barn under fem år hvert år fra 2009 og fremover, opprettholde vaksinasjonsraten på 80 prosent eller mer fra 2007, bidra til å forbedre helsesystemet og utvikle gode prosedyrer for tiltak mot barnedød. Frem til 2015 skulle Norge bidra med 500 millioner kroner til programmet.

Halvveis ut i prosjektperioden får imidlertid initiativet til dels sterk kritikk i en gjennomgang gjennomført av en gruppe norske og indiske forskere i samarbeid med Norad.

For ambisiøst. Rapporten slår riktig nok fast at NIPI i stor grad blir sett på som en god idé. Initiativet kan også vise til en rekke gode resultater, blant annet etablering av et nasjonalt ressurssenter for barnehelse, betydelige forbedringer innenfor vaksiner, og opplæring av et stort antall sykepleiere og lokale helsearbeidere.

Samtidig skriver forfatterne bak rapporten at det er vanskelig å forstå hva som er det egentlige formålet med NIPI. De mener initiativtagerne kaster om seg med utviklingspolitiske floskler som *strategisk, innovativ, fleksibelt og katalytisk*, mens det fortsatt mangler en god programskisse for NIPI.

Målkonflikt. Stein Erik Kruse, konsulent i Norwegian Consulting Group, er en av forfatterne bak gjennomgangen. Han mener et av hovedproblemene med NIPI er at det tilsynelatende har to ulike målsetninger som kan stå i konflikt med hverandre. På den ene siden vil man redusere spedbarns- og mødre dødeligheten gjennom å støtte og øke bruken av eksisterende tiltak. På den andre siden vil man utvikle og teste nye måter å gjøre ting på. Selv om den innovative delen vektlegges mest, brukes det meste av pengene på ulike rutinemessige aktiviteter på delstatsnivå.

- Dette gjør at man ikke kan måle suksessen av testing og utvikling av nye metoder gjennom redusert spedbarns- og mødre dødelighet, selv om målet er at intervensjonene vil føre til slike reduksjoner på sikt, sier han.

Tungt og tidkrevende. Samtidig me-

Gir opplæring: Landsbyens egen helsearbeider Sandhya underviser en mor til en åtte dager gammel baby under et hjemmebesøk i Madhya Pradesh. Helsearbeiderne gir informasjon om amming, ernæring, spedbarnstell og familieplanlegging.

Litt mer beskjedenhhet hadde vært på sin plass.

Stein Erik Kruse, forsker, NCG.

ner rapportforfatterne at NIPI har utviklet et svært komplekst styringsystem som involverer norske myndigheter, den norske ambassaden, det indiske helseministeriet, de tre FN-organisasjonene WHO, UNICEF og UNOPS, samt en styringskomité, en programledelseskommité, en internasjonal styringskomité og en forskningsgruppe. Beslutningsprosessen blir dermed svært tidkrevende, og unødvendig mye penger går med til administrasjon av prosjektet.

- Det har blitt bygd opp flere parallelle strukturer, blant annet et eget NIPI-sekretariat på nasjonalt og regionalt nivå. Dette bryter med det som er blitt regnet som vanlig god bistandspraksis de siste årene, og er i konflikt med Paris/Accra-prinsippene om bistandseffektivitet, sier Kruse.

Norsk initiativ. Den kanskje mest alvorlige følgen av dette er at NIPI, ifølge evalueringen, blir sett på som et norkledet prosjekt og initiativ - ikke et partnerskap eller et nasjonalt forankret initiativ, noe som var en soleklar målsetning for NIPI.

- Mens det er vanlig at flere givere går sammen om et prosjekt, er dette et direkte initiativ fra Norge. Norge og den norske ambassaden har vært sterkt involvert i planleggingen og utformingen av programmet, noe som gjør at det i stor grad blir oppfattet som et norsk program, sier han.

Indere bak rattet. Jan Håkon Olsson, ambassaderåd ved den norske ambassaden i New Delhi mener midtveisevalueringen har identifisert en del områder hvor det har vært behov for forbedringer.

Men han er helt uenig i at NIPI blir sett på som et norskdrivet program.

- NIPIs styre, som tar alle beslutninger om hva vi skal bruke penger på, ledes av departementsråden i helseministeriet i India. Alle store tiltak blir diskutert og vedtatt av Programstyringsgruppen som ledes av direktøren for den nasjonale helseplanen for landsbygda. Og aktiviteter på delstatsnivå diskuteres og godkjennes av den statlige koordineringskomiteen som ledes av departementsråden på delstatsnivå. Lokale myndigheter sitter med andre ord bak rattet i alle styringsledd, sier han.

Når det gjelder spørsmålet om utviklingen av parallelle strukturer, mener Olsson at gjennomgangen ikke tar høyde for at NIPI jobber i fem delstater med over 500 millioner innbyggere.

- Å fjernstyre alt fra Oslo ville vært umulig. Samtidig er de parallelle strukturene rapporten snakker om blant annet helsekoordinatorene vi har utdannet og fått på plass for å styrke forvaltningskapasiteten på delstatsnivå. Disse er ikke NIPI-ansatte, men ansatte i helseministeriet. Ministeriet overtar lønningsansvaret for dem etter ett år. Vi har derfor ikke utviklet parallelle strukturer, men snarere styrket offentlige strukturer, sier han.

Ikke skjønt poenget. Tore Godal, Stoltenbergs spesialrådgiver på det internasjonale helsefeltet, tror mye av kritikken i gjennomgangen skyldes at gruppen ikke har forstått NIPIs innovative natur.

- Dette er en helt spesiell type samarbeid som har innovasjon som

sin grunnleggende karakter, og som derfor skiller seg drastisk fra vanlige former for bistand. Dermed ville det nok vært bedre at samme gruppe årlig hadde gått gjennom dette, siden det er vanskelig å komme inn etter to-tre år og prøve å få tak på hva som har skjedd, sier Godal.

Han mener NIPIs suksess har blitt tydelig gjennom at indiske myndigheter nå ønsker å bruke NIPI som en modell for mange andre typer samarbeid i fremtiden. Samtidig understreker han at det er viktig at prosjektet evalueres nøye, slik at man kan måle effekten av de nye verktøyene som tas i bruk. ■

NIPI

■ Står for norsk-indisk partnerskapsinitiativ, og ble startet i 2007.

■ Frem til 2015 vil Norge gi 500 millioner kroner til programmet, som har som målsetning å gi katalytisk og strategisk støtte samt assistanse til gjennomføringen av Indias nasjonale helseplan for landsbygda, med et spesielt fokus på barne- og mødre helse.

■ De fem «NIPI-statene», som er Uttar Pradesh, Bihar, Madhya Pradesh, Rajasthan og Orissa, har tilsammen 500 millioner innbyggere.

■ Hvert år dør 1,4 millioner barn i disse områdene som følge av sykdommer som kunne vært helbredet.

God stemning: President **Lula** og statsminister **Jens Stoltenberg** i trivelig passiar. Fra brasiliansk side ønsker man nå å utvide miljøsamarbeidet mellom Brasil og Norge.

FOTO: SCANPIX

– Amazonas-fondet en suksess

Brasils miljøvernminister håper på utvidet samarbeid med Norge

Selv om Brasil er blant verdens ti største økonomier, er det likevel behov for norske bistandskroner for å redde landets regnskog. Det mener Brasils miljøvernminister Izabella Teixeira. Hun karakteriserer Amazonas-fondet som en suksess.

■ INGVILD SAHL

I september 2008 tok statsminister Jens Stoltenberg og Brasils president Lula da Silva hverandre i hendene etter å ha undertegnet en milliardkontrakt om skogbevaring i Amazonas. Brasil, som er verdens fjerde største CO₂-forurensner, har en enorm jungel som er hele 18 ganger så stor som Norge. Ulovlig hogst og avskoging fører imidlertid til gigantiske CO₂-utslipp, og derfor besluttet Norge å gi 1 milliard dollar (om lag 6,5 milliarder kroner) frem til 2015 til reduksjon av avskogingen. Pengene kanaliseres gjennom Amazonas-fondet som administreres av den brasilianske utviklingsbanken BNDES.

Nylig besøkte Brasils miljøvernminister Izabella Teixeira Norge for å gi status for fondet og stake ut videre kurs for det norsk-brasilianske samarbeidet.

Suksess. – Amazonas-fondet er en suksess. Det betaler for resultater, noe som gir oss et insentiv, ikke bare til å redusere avskogingen, men også til å arbeide effektivt mot målene i vår nasjonale klimaplan. Amazonas-fondet støtter utviklingen av små og store prosjekter som kan sørge for en bærekraftig utvikling av Amazonas, og styrker urfolks evne til å bevare skogen, sier hun til Bistandsaktuelt.

– Så langt er det kun Norge som støt-

ter fondet. Hvis dette er så viktig, hvorfor vil ingen andre land delta?

– Jeg tror mange fremdeles venter på en avgjørelse om hvordan REDD+ -mekanismen (Reduksjon av klimagassutslipp fra avskoging og skogforringelse i utviklingsland. Red.anm.) skal fungere i fremtiden. Amazonas-fondet er det første eksempelet på en slik mekanisme. Norge og Brasil ønsket ikke å vente til alle verdens land ble enige. Derfor gikk vi foran for å vise andre hvordan dette kan gjøres, sier Teixeira.

Miniputt. – Brasil er en av verdens ti største økonomier, og har som ambisjon å bli en av verdens fem største innen kort tid, mens Norge til sammenligning er «en miniputt». Hvorfor finansierer ikke Brasil fondet på egen hånd?

– Fordi Norge er et av de utviklede landene som virkelig ønsker å sette bærekraftig utvikling på agendaen. Dette er et eksempel på hvordan et rikt land og et utviklingsland kan samarbeide om å redusere klimautslippene, og vil stå som et eksempel for andre land. Samtidig er det ikke slik at Brasil ikke gjør noe selv. I tillegg til en styrket miljølovgivning har vi et nasjonalt klimafond som tar i bruk penger generert fra olje- og gasssektoren. Dette fondet forvaltes også av BNDES, og vi arbeider med å få til et bedre samarbeid mellom de to fondene i fremtiden.

– Én milliard dollar over fem år er ikke mye. Utgjør Amazonas-fondet en forskjell?

– Ja. Det er en god start. Men det er selsagt ikke nok. Det er behov for å utvide fondets størrelse. Samtidig er Amazonas-fondet en begynnelse på et samarbeid mellom Norge og Brasil som kan utvides til flere sektorer. Vi har mye å gjøre sammen, og Amazonas er således bare begynnelsen på begynnelsen, sier Teixeira.

■ Én milliard dollar over fem år er en god start, men ikke nok dersom man skal redde skogen i Amazonas,

Izabella Teixeira, Brasils miljøvernminister

Ned eller opp? Utbetalingene til Amazonas-fondet skjer på bakgrunn av dokumentert reduksjon i avskogingen. I april i år la Izabella Teixeira frem tall som viste at avskogingen i Amazonas har falt med 51 prosent fra august 2009 til februar 2010 sammenlignet med samme periode året før. Dette skal være det største fallet i historien. Men tallene er omstridte.

Forskningsinstituttet Imazone, som har mottatt støtte fra Amazonas-fondet, hevder at avskogingen tvert imot har økt med 23 prosent i samme periode. Både Imazone og miljøvernministeren støtter seg på målinger fra INPE, Brasils nasjonale institutt for romforskning. Og INPE har selv bekreftet at målingene ikke er helt pålitelige, siden radarsystemet bare registrerer avskoging i områder som er større enn 50 hektar, og utstyret i perioder blir hemmet av tykke skygler. Teixeira bedyrer imidlertid at det er hun som har rett.

– Imazone tar feil. Alle instituttene er enige om at vi har redusert avskogingen. Teknologien vi bruker for å måle dette er svært avansert. I samarbeid med Japan utvikler vi nå en ny satellitteknologi som gjør det mulig å se under trær og skyer. Dette vil forbedre overvåkingssystemene i fremtiden, sier hun. ■

AMAZONAS-FONDET

■ Ble opprettet i 2008 og mottar 1 milliard dollar (om lag 6,5 milliarder kroner) fra Norge frem til 2015.

■ Fondet administreres av den brasilianske utviklingsbanken BNDES.

■ Så langt er åtte prosjekter godkjent for støtte fra fondet, og 300 millioner kroner er tatt i bruk. Ytterligere 26 prosjekter står på terskelen til å bli godkjent.

NOTISER

Mer til flomofrene i Pakistan

Norge øker støtten til flomofrene i Pakistan til 400 millioner kroner.

FN ber nå om mer hjelp til flomkatastrofen i Pakistan. Det er ifølge FN behov for 12 milliarder kroner det første året etter flommen. Om lag 20 millioner mennesker er rammet. Over 1,8 millioner hus er helt eller delvis ødelagt.

Fra før har Norge gitt 115 millioner kroner i nødhjelp etter flommen.

– Situasjonen er fremdeles svært kritisk for ni millioner mennesker. Vi må nå vise vår solidaritet med flomofrene, sier utenriksminister Jonas Gahr Støre. ■

Unicef: Rettferdighet er lønnsomt

Det lønner seg satse på de svakeste og de mest vanskeligstilte om man skal nå tusenårsmålene. Det var konklusjonen da Unicef nylig presenterte en ny rapport i New York. Rapporten «Narrowing the Gaps to Meet the Goals» viser at en såkalt «likhetsbasert» strategi er den mest effektive for å nå målene verdenssamfunnet har satt seg for 2015. Selv om det koster å satse på de svakeste, er ringvirkningene så store for så mange at man får mer tilbake for hver krone man investerer, mener Unicef. ■

Taliban: Hjelpearbeidere skutt fordi de flyktet

I et intervju med Bistandsaktuelt sier Zabihullah Mujahed, som er talsmann for Taliban, at de ti hjelpearbeiderne som ble drept i Afghanistan i august ble skutt da de forsøkte å stikke av.

– Det var vi som drepte dem. Men hvis de hadde stan- set bilene slik de fikk beskjed

om, ville de ikke ha blitt drept. Vi ville heller ha tatt dem til fange hvis vi hadde muligheten, sier Mujahed. Ifølge Mujahed ønsker Taliban at hjelpeorganisasjoner skal jobbe også i de områdene som er kontrollert av opprørsgruppen. Han understreker imidlertid at organisasjonene først må be om tillatelse.

– Vi vil gjerne ha dem i våre områder, men de må ha tillatelse fra Talibans ledere før de begynner å jobbe, sier Mujahed. Han viser til enkelte organisasjoner som rydder miner i områder kontrollert av Taliban som har fått godkjenning av opprørerne.

– De har fått tillatelse fra oss og vi beskytter dem, sier han. ■

Les mer om denne saken på www.bistandsaktuelt.no

Ris og ros til Balkan-bistand

Ny evaluering: Utenriksdepartementet har vært gode på politikk, dårlige på forvaltning

I løpet av 17 år ga Norge over sju milliarder kroner i hjelp til Bosnia, Kosovo og Serbia. I en fersk evaluering får Utenriksdepartementet skryt for mye godt politisk håndverk, men også kraftig kritikk for dårlige forvaltningsrutiner, liten bruk av lokale aktører og mangel på langsiktig tankegang.

■ TOR AKSEL BOLLE

- Bildet er svært sammensatt. Det er mye som er bra. På noen møter der nede fikk vi så mye skryt av Norge at det nesten ble pinlig. Samtidig er det en del ting som er veldig dårlig når det gjelder forvaltningen og etterprøvingen av de langsiktige effektene, sier Arne Disch (bildet).

Den erfarne konsulent fra firmaet Scanteam har ledet et team som gått norsk bistand til Bosnia-Herzegovina, Kosovo og Serbia etter i sømmene. Det dreier seg om 7,3 milliarder kroner fordelt på over 3000 kontrakter over en periode på 17 år. Evalueringsteamet har sett på den humanitære hjelpen og det langsiktige utviklingsarbeidet. De har gravd seg ned i alt fra norskstøttede potetkooperativer og gjenoppbygging av hus til minerydding og freds- og forsøringsprosjekter. Rutinene hos Utenriksdepartementet i Oslo og på ambassadene er også blitt gransket.

Skryt. I rapporten fastslås det at mye av hjelpen som er blitt gitt har møtt reelle behov på bakken og at den stort sett har vært ganske effektiv. Det gjelder særlig nødhjelpsinnsetningen, som får skryt for å ha vært rask og relevant. Norge får også pluss i marginen for blant annet innsatsen som i samarbeidet med politi og forsvar i Serbia og justissektoren i Bosnia.

- Her har Norge spilt en rolle vi sjelden ser på slike sensitive områder. Det skyldes ikke minst at UD har hatt en svært dyktig stab som har vært flinke til å se mulighetene når de har dukket opp. Denne fleksibiliteten er noe UD med rette er stolt av, sier Disch.

I rapporten slås det fast at de ansatte har levert svært godt i forhold til bestillingene fra UD's politiske ledelse, noe de har klart til tross for at de har vært underbemannet og utsatt for et uvanlig høyt arbeidspress over lang tid.

Kortsiktig. Men mens UD får pluss i marginen for det politiske håndverket, er rapportorfatterne kritiske til både forvaltningen av bistandsmilliardene og den bistandsfaglige tenkingen som ble gjort i departementet.

- Det som overrasket mest var mangelen på langsiktig tenkning omkring hva man forventet av resultatene av pengebruken. Det var hele tiden kortsiktige målsettinger som lå til grunn for hvordan pengene ble brukt, sier Disch.

Minerydding: 17 år med Balkan-bistand bidro til at norske organisasjoner vokste. Blant de som fikk mye ny næring var minerydderen Norsk Folkehjelp. Bildet er

Ifølge konsulenten fra Scanteam var det helt fram til 2008 bare mulig å få økonomisk støtte for ett år av gangen fra UD. Dette skapte store problemer for lokale partnere og gjorde det også vanskelig for de norske aktørene å tenke langsiktig.

I rapporten påpekes det også at det har vært lite fokus på kvalitets-sikring i UD. Ifølge Arne Disch er det blitt gjennomført relativt få evalueringer av bistanden til Vest-Balkan.

- Mens Norge har brukt totalt 10 milliarder kroner i en region preget av åpen konflikt, svakt styresett og mye korrupsjon har Norge gjennomført kun om lag 10 eksterne evalueringer. Vi fant ikke en eneste studie av langsiktige virkninger av norske penger. Det er oppsiktsvekkende, sier Disch.

Uten styring. UD får også på pukelen for det rent forvaltningsmessige arbeidet de har gjort med de store summene som ble gitt til Vest-Balkan. Det påpekes i rapporten at ansatte i UD generelt har liten kjennskap til prosjektforvaltning og at Vest-Balkan-seksjonen ikke sendte

sine folk på kurs i prosjektstyring før i 2007, 16 år etter at hjelpen til Balkan ble startet opp.

- Mangelen på grunnleggende prosjektstyring er forbausende. Riksrevisjonen påpekte allerede i 1997 at UD manglet klare kriterier for tildeling, hadde uklare målsettinger og dårlig håndtering av dokumentasjonen - kritikken er ganske oppsiktsvekkende. UD tok ikke skikkelig tak i dette før i 2006, sier Arne Disch.

I rapporten forklares de dårlige forvaltningsrutinene blant annet med at prosjektstyring er et felt som har lav prestisje i UD-systemet. «De ansatte er mer orientert mot karrierer basert på politisk analyse og policy-arbeid», skriver Scanteam.

Norad og UD uenige. Da Norad ble koblet inn på deler av bistandsporteføljen i Bosnia reagerte ansatte i Norad på at man i UD ikke fulgte det direktoratet mente var grunnleggende bistandsfaglige rutiner. Blant annet mente man i Norad at UD satt i gang prosjekter uten å se på verken bærekraft eller den langsiktige ef-

fekten. I UD så man imidlertid annerledes på saken og mente at Norad jobbet byråkratisk og tregt. Departementets folk var også kritisk til at Norad ga store summer til FN's utviklingsprogram UNDP, til prosjekter UD mente var verken kostnadseffektive eller politisk interessante.

Gjennombrudd. Ifølge Scanteam var hjelpen som ble gitt til Balkan på mange måter et gjennombrudd for den «norske modellen» - et tett og utstrakt samarbeid mellom norske myndigheter og norske hjelpeorganisasjoner.

- Da Bosnia-konflikten brøt ut i 1991 inviterte daværende statssekretær Jan Egeland de store norske organisasjonene til en «fellesdugnad». Han ga beskjed om at UD ville skaffe pengene hvis organisasjonene leverte varene, sier Disch.

Ifølge Scanteam-konsulenten var det mange fordeler med denne modellen.

- Den var rask, fleksibel og ubyråkratisk. Samtidig ga den UD god kontroll. Dukket det opp problemer var det bare å ta en telefon til

Vi fant ikke en eneste studie av langsiktige virkninger av norske penger. Det er oppsiktsvekkende.

Arne Disch, daglig leder og konsulent i Scanteam.

fra Bosnia.

FOTO: SCANPIX/STEIN BJØRGE

– Balkan var på mange måter der norske organisasjoner ble «voksne». For eksempel endret daværende Flyktningerådet seg fra å være en liten organisasjon som jobbet med påvirkning til å bli en stor operatør i felt som i dag heter Flyktninghjelpen, sier Disch.

For tette bånd? Men selv om den «norske modellen» passet både UD og de norske organisasjonene som hånd i hanske og altså på mange måter var svært effektiv, har den også sine mer problematiske sider. I Scanteams rapport pekes det særlig på to ting. For det første viser man til at det har vært overført svært store beløp til norske organisasjoner på årlig basis uten noen form for utlysning eller anbud. År etter år har organisasjonene rutinemessig innlevert søknader og fått dem godkjent.

«Det tette og langvarige forholdet mellom UD og norske aktører hvor fortsatt aktivitet blir godkjent år etter år reiser spørsmål om kriterier for tildeling av kontrakter og om åpenhet», heter det i rapporten.

Som eksempel vises det til at Flyktninghjelpen, Norges Røde Kors og Norsk Folkehjelp har fått utbetalt totalt 2,1 milliarder kroner uten noen form for offentlig anbud eller at det vært skikkelig rutiner for kvalitetskontroll.

– Vi er rett og slett usikre på om dette er i henhold til det statlige økonomiregelverket. I en akutt nødhjelpssituasjon kan man forstå at det gjøres på denne måten, men det er langt vanskeligere å skjønne at man har gjort det slik for mer langsiktige gjenreisnings- og utviklings tiltak, sier Disch.

Liten bruk av lokale. Den andre negative bivirkningen av at man i veldig stor grad har brukt norske aktører er at svært lite av pengene har blitt kanalisert direkte gjennom lokale organisasjoner og institusjoner, kun rundt åtte prosent. Dette mener teamet bak rapporten er oppsiktsvekkende lite, særlig med tanke på at bistanden ble brukt i en region med relativt høyt utdanningsnivå og betydelige lokale ressurser.

Totalt har UD forvaltet over 3000 avtaler i Bosnia-Herzegovina, Kosovo og Serbia. Det har vært en enorm spredning i type prosjekter, alt fra næringslivstiltak til humanitær hjelp og minerydding. Evalueringsteamet mener den manglende strategiske tenkingen rundt hva man ville med bistanden har resultert i denne fragmenteringen av innsatsen. ■

organisasjonene og be dem fikse det. For UD var det også viktig at Norge var synlig, sier Disch.

For de norske organisasjonene betydde denne modellen at pengestøtten fra UD eksploderte i omfang. Fordi de var raskt på banen og kunne vise til gode resultater fikk de norske organisasjonene også store oppgaver fra andre givere, som EU og FN.

Stortinget og Riksrevisjonen sviktet

Det er ikke bare UD som får på pukelen for svak oppfølging av bistanden til Vest-Balkan. Også Stortingets utenrikskomité har ifølge Scanteam litt å svare for. Den manglende kontrollen som ble påpekt så tidlig som i 1997 av Riksrevisjonen ble i liten grad fulgt opp av Stortinget. Også Riksrevisjonen får refs for ikke å ha vært mer på banen i årene som fulgte etter den første kritiske gjennomgangen. Mangel på kvalitetssikring

og dokumentasjon av langsiktige resultater er blitt godtatt år etter år.

– Vi etterlyser mer kritiske tenkning på Utenrikskomiteens side og lurer også på hvorfor de ikke har forholdt seg til sine egne regler for resultatrapportering av bistanden. Vi mener også at Riksrevisjonen har et ansvar for å følge tettere slike store bevilgninger som gis på årlig basis, sier Scanteams teamleder Arne Disch. ■

Norge har bidratt til et levedyktig sivilt samfunn.

Tobias F. Svenningsen, underdirektør i Utenriksdepartementets seksjon for Vest-Balkan.

«Evaluation of Norwegian Development Cooperation with the Western Balkans».

Finnes her: tinyurl.com/39ywt2z

UD: – Langsiktige strategier ville vært feil ressursbruk

TOR AKSEL BOLLE
Underdirektør i Utenriksdepartementets seksjon for Vest-Balkan, Tobias F. Svenningsen, sier til Bistandsaktuelt at UD tar kritikken og anbefalingene til forbedringer fra Scanteam alvorlig.

– I perioder har vi ikke vært flinke nok til å dokumentere forvaltningen og sørge for at all tilgjengelig dokumentasjon har havnet i arkivet. Vi har forståelse for at dette har gjort det vanskelig for evalueringsteamet å få full innsikt i alle delene av beslutningsprosessene, sier Svenningsen.

Samtidig poengterer han at Utenriksdepartementets styrke har vært det politiske analysearbeidet knyttet til bistanden, noe som også har vært medvirkende til at bistanden er blitt oppfattet som så relevant og viktig på kritiske stadier i utviklingen på Balkan. Ifølge Svenningsen har UD fått et økende forvaltningsansvar de siste årene og har derfor arbeidet målrettet med å bedre forvaltningsrutinene.

Dynamisk. Svenningsen er imidlertid ikke enig i kritikken fra Scanteam om at det langsiktige perspektivet nærmest har vært fraværende i Balkan-bistanden

– Vi er ikke enig i påstandene om at det har manglet en langsiktig strategisk tankegang bak bistanden til Vest-Balkan. Det har i hele perioden vært tett kontakt mellom politisk ledelse, embetsverket og bistandsmottakerne om målene for innsatsen. Utviklingen i regionen har vært svært dynamisk, og det har vært viktig å kunne tilpasse bistandsinnsatsen til å støtte opp rundt de sentrale politiske prosessene i regionen, sier Svenningsen.

Han mener det har vært viktig for Norge som en liten, men fleksibel giver, å kunne gi raske, men politisk viktige bidrag inn i denne prosessen.

– Å utarbeide langsiktige tradisjonelle bistandsstrategier på 90-tallet ville vært en feil bruk av ressurser og ville gjort det vanskelig for

Norge å være så aktiv og relevant som vi har klart å være til tross for vår størrelse, sier Svenningsen.

Ikke nok ressurser. Underdirektøren i UD er enige med Scanteam i at det kunne vært brukt mer ressurser på oppfølging av prosjektene.

– Det er riktig som det står i Scanteams rapport at det ikke har vært nok ressurser i departementet eller på stasjonene ute til å følge opp alle sider av den omfattende bistanden slik det ideelt burde vært. Det er imidlertid mange eksempler på hvordan eksterne evalueringer er blitt brukt for å legge om bistanden til enkelte aktører og sektorer, flere enn dem Scanteam har kunne fange opp, sier han.

Ifølge Svenningsen har bruken av norske aktører til en viss grad kompensert for manglende ressurser til oppfølging. Han mener bruken av norske aktører har bidratt til lavere risiko og bidratt til bedre oppfølging av lokale partnere.

Mer levedyktig. – Det blir da misvisende å hevde at kun 8 prosent av bistanden er brukt på lokale aktører. I årene etter krigene og de demokratiske revolusjonene på Balkan var det vanskelig for UD å vite hvilke lokale aktører som det var mulig å samarbeide med. Gjennom norske organisasjoner som for eksempel Kirkens Nødhjelp og Norsk Folkehjelp har Norge bidratt til utviklingen av et mer levedyktig sivilt samfunn i regionen, sier Svenningsen.

– Hvorfor ble avtalene med flere norske organisasjoner fornyet år etter år uten utlysning?

– Siden 2008 har ordningen vært utlyst på regjeringen.no med fast søknadsfrist og rutiner for saksbehandling. Målene for ordningen har hele tiden vært tilgjengelig for offentligheten gjennom St.prp. 1. Det kan argumenteres for at UD burde utlyst ordningen tidligere, men vår oppfatning er at ordningen har vært godt kjent for aktuelle søkere også før 2008. ■

NOTISER

Bistandsaktuelt
stadig større på nett

Antallet lesere av Bistandsaktueltts nettutgave øker og øker. I august var det 9034 unike brukere innom nettstedet. På samme tid året før var tallet 4732, årets august-tall er altså en økning på hele 91 prosent. Også antallet abonnenter på det fredaglige nyhetsbrevet (distribuert per e-post) og antallet medlemmer av Bistandsaktueltts facebook-gruppe øker jevnt og trutt. ■

Stiller større krav
til utviklingslandene

Statsminister Jens Stoltenberg (bildet) understreket i sitt innlegg på FNs toppmøte om Tusenårsmaalene

at utviklingslandene selv har hovedansvaret for å nå tusenårsmaalene. De rike landenes rolle er å støtte opp under utviklingslandenes egne planer for å bekjempe fattigdom.

- Både rike og fattige land kan gjøre mer for å oppnå tusenårsmaalene, sa Stoltenberg i sin tale. Han minnet om at Norge gir over én prosent av BNI til fattige land.

Stoltenberg la vekt på at utviklingsland må mobilisere egne ressurser. - Økonomisk vekst må fordeles og komme de fattige til gode, sa statsministeren. Og utviklingsland må bekjempe korrupsjon, utvikle effektive og gode skattesystemer og bruke egne ressurser til å bekjempe fattigdom.

- Jeg er tilfreds med at FNs medlemsland har blitt enige om dette under toppmøtet om tusenårsmaalene, sa Stoltenberg. ■

Norge signerer avtale
med kyststater i Afrika

Miljø- og utviklingsminister Erik Solheim signerer avtale med seks land i Afrika. Avtalen kan hjelpe landene til å få råderett over egen olje og gass. Norge og Kapp Verde var vertskap da avtalen ble signert i New York tirsdag 21. september.

- Vi jobber for at land i Afrika skal få bestemme over ressursene i egne havområder. Det er et viktig bidrag i kampen mot fattigdom. Vi gleder oss over at landene nå får økte sjanser til utvikling, sier miljø- og utviklingsminister Erik Solheim.

Avtalen gir norsk bistand til Kapp Verde, Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Mauretania og Senegal når grensene skal bestemmes. Landene forplikter seg også til samarbeid seg i mellom. Det er yttergrensene for landenes kontinental-sokkel utenfor 200 nautiske mil som nå skal fastsettes. ■

På vei mot en ny matkrise?

Opptøyer i Mosambik etter fjerning av matsubsidier

To år etter at matvarekrisen skapte uro og opptøyer verden over er matprisene igjen et hett tema i mange land. Da regjeringen i Mosambik for noen uker siden fjernet hvetesubsidiene, økte prisen på brød med 30 prosent. Det førte til at fattige byfolk tok til gatene.

■ INGILD SAHL

Det endte med de verste opptøyene i Mosambik på mange år. Et titalls mennesker ble drept og minst 400 ble såret som følge av uroen. Ved flere anledninger åpnet politiet ild mot demonstrantene for å roe gemyttene.

Landets avhengighet av matvareimport fra storebror Sør-Afrika får mye av skylden for prisøkningen. Etter at den sørafrikanske randen har styrket seg mot den lokale mosambikiske valutaen, økte prisene på korn og brødprodukter. Dette har først og fremst rammet fattigfolk i byene. Den uholdbare situasjonen fikk regjeringen, etter flere dager med protester, til å gjeninnføre matvare-subsidier, noe som bidro til å roe gemyttene.

Eksportforbud. Men Mosambik er langt fra et enestående eksempel på kraftige prisøkninger. En sommer preget av tørke og flom har skapt stor usikkerhet rundt årets avlinger i mange land, og dette har igjen ledet til nasjonale politiske beslutninger som har påvirket de globale og regionale markedene på en negativ måte.

Uroen i kornmarkedene ble ytterligere styrket da regjeringen i Russland nylig besluttet å utvide forbudet mot eksport av hvete i 12 måneder. Det skjedde etter at sommerens tørke og gressbranner hadde ødelagt en tredjedel av avlingene. Landet oppfordret samtidig Ukraina og Kasakhstan til også å holde igjen eksporten, noe som fikk land som Egypt, Tunisia, Algerie og Jordan til å kaste seg over spotmarkedet. Målet var å sikre seg ekstra hvete for å unngå å havne i den samme bakveia de var i under matvarekrisen i 2007.

Prishopp. Dermed skjøt prisene fart, og i juli og august nådde hvete sitt høyeste prisnivå på to år. Samtidig steg prisen på mais til sitt høyeste nivå siden mai 2009, mens sukkerprisene har hoppet opp og ned som en strikkball etter at en 29 år gammel prisrekord ble slått i februar i år. - Dette har fullstendig endret markedet. Vi ser ytterligere stigninger for mais og hvete. Importørene kjemper om tilgang til forsyninger, uttalte Sudakhina Unnikrishnan, en råvareanalytiker hos Barclays Capital nylig til den britiske ukeavisen Guardian Weekly.

Ifølge FNs mat- og jordbruksorganisasjon (FAO) antas hveteavlingene å synke med fem prosent i år, mens bygg trolig vil synke med hele 22 prosent. Urolighetene i markedet fikk organisasjonen til å kalle inn til et ekstraordinært møte denne uken.

Ikke så dramatisk. Tross prisveksten mener FNs organisasjon for ernæring, landbruk, skogbruk og fiskeri (FAO) at situasjonen på langt nær er like dramatisk som den var i

Mosambik: Steinkastende demonstranter opplevde at politiet åpnet ild mot dem og drepte flere mennesker, blant dem ett barn. FOTO: SCANPIX/AP/NASTASYA TAY

2007/2008 da matvarekrisen herjet for fullt. Selv om det har vært tørke i Russland og varmt og tørt vær i store kornproduserende land som Tyskland og Frankrike, har årets kornhøst vært god, og lagrene er mer velfylte enn de var i 2007. Selv om prisen på hvete har gått opp, er den fortsatt 40 prosent lavere nå enn den var på sitt høyeste den gang.

- Bildet kan endre seg. Dersom vi opplever nye sjokk i avlingene som følge av dårlig vær, eller nasjoner velger å ta avgjørelser som skaper uro i markedet, kan vi på ny oppleve panikkjøp som får prisene til å stige igjen, uttalte organisasjonens nest-sjef Hafez Ghanem.

I forrige uke presenterte den samme FN-organisasjonen ferske tall som viser at antall mennesker som sulter har gått ned fra rekordhøye 1,023 milliarder til 925 millioner mennesker per år.

- Men når ett barn dør hvert sjettede sekund på grunn av underernæring, forblir sult likevel verdens største tragedie og skandale, uttalte FAOs generaldirektør Jacques Diouf da tallene ble presentert.

Aksel Nærstad, Utviklingsfondet.

Ustabil marked. Uansett hva som skjer, vil året som kommer høyst sannsynlig preges av svingende matpriser. Økt avhengighet av svartehavsregionen som kornprodusent, hvor avlingene varierer veldig fra sesong til sesong, samt en forventet økning i ekstremvær har skapt et langt mer

Problemet i land som Mosambik er først og fremst fattigdom, ikke under-skudd på mat.

Ruth Haug, professor ved UMB.

ustabil matvaremarked.

Ifølge Aksel Nærstad i Utviklingsfondet må det internasjonale samfunnet nå ta grep for å bekjempe store prisvariasjoner i markedet.

- Det viktigste er at hvert enkelt land i større grad blir selvberget og i mindre grad avhengig av verdensmarkedet. Dernest må nasjonale matvarelagre bygges opp, slik at man i større grad kan sikre stabile priser. Samtidig må man få på plass bedre reguleringer av markedet, slik at det blir mindre rom for å tjene penger på spekulasjoner, sier han.

Et fattigdomsproblem. Han får støtte fra Ruth Haug, professor ved avdeling for internasjonale miljø- og utviklingsstudier ved Universitetet for Miljø og Biovitenskap. Hun mener høye matvarepriser først og fremst er et fattigdomsproblem.

- Det produseres nok mat i verden i dag. Samtidig vet vi at en stor andel av verdens befolkning sulter. Det vi nå er vitne til i land som Mosambik er derfor først og fremst et fattigdomsproblem, ikke et under-skuddsproblem. For å endre dette må vi gjøre noe med fattigdommen, slik at folk blir i stand til å skaffe seg den maten de trenger, sier hun.

Øverst på agendaen står, ifølge Haug, økte investeringer i jordbruket blant små bønder i fattige land, slik at mer mat kan produseres der den trengs mest og bidra til både bedre ernæring og høyere inntekt.

Til tross for forsikringene fra FAO føler verken Haug eller Nærstad seg trygge på at vi unngår en ny matvarekrise.

- Det er vanskelig å spå om fremtiden. Men faren er absolutt til stede, sier Haug. ■

Krigsskader: De rent fysiske skadene etter krigen kan repareres. Vanskeligere er det med krigsminnene og traumene befolkningen bærer med seg.

ALLE FOTO: GODFREY KIMONO

Opp fra asken

Freden skaper nye utfordringer i Nord-Uganda

AMURU/GULU: Den fryktede opprørsbevegelsen Lord's Resistance Army (LRA) herjer ikke lenger i Nord-Uganda. Flyktningleirene er lagt ned, og folk har vendt tilbake til sine landsbyer. Men med freden oppstår nye konflikter.

■ I UGANDA:
EVEN TØMTE

Om morgenen den 23. juni bestemte de seg for å gjøre opp.

Simon Onama og familien hadde begitt seg ut på åkrene og tatt fatt på arbeidsdagen da et femtittalls menn dukket opp, bevæpnet med pil og bue, macheter og spyd. De kom for å jage familien vekk fra jorda. Bestemoren i familien så hva som var i ferd med å skje, og ropte et varsku. Men familien var færre enn angriperne, og de voksne var spredt ut på åkrene. De var ute av stand til å forsvare seg. De flyktet, samlet seg et stykke unna og dro tilbake i samlet flokk.

Da de kom tilbake, var angriperne borte. Syv ble skadet i angrepet.

Simon Onamas bror ble drept.

Traumatisert. Konflikten mellom Onama og nabofamilien handler om jord. På jorda rundt hjemstaven dyrkes bønner, hirse, mais, jordnøtter, kassava og poteter, men familiene er uenige om hvor grensene mellom åkrene går. Slike konflikter er det mange av i Nord-Uganda, der folk har vendt tilbake til sine landsbyer etter å ha levd som flyktninger i årevis.

Når familien forteller om hendelsene nesten to måneder etter angrepet, er de fremdeles oppskaket.

Det er som å begynne fra null.

Pilisita Achibu,
landsbybeboer.

Flere viser fram skadene de fikk. Onamas venstre øye er rødt og oppsvulmet.

Nabolandsbyen ligger et stykke unna, og er ikke forbundet direkte med noen vei. Angriperne kom fra huset til en slektning et steinkast unna. Nå er huset brent. Onamas familie går ikke dit lenger.

En rolig småby. Ved første øyekast ser Pabbo ut som en hvilken som helst ugandisk småby; en samling lave mursteinshus og leirhytter samlet rundt en ujevn jordvei. Folk driver småhandel. En strøm av mennesker beveger seg til og fra. Lastebiler drønner forbi langs den støvete landeveien, tungt lastet med varer med kurs for Juba i Sør-Sudan.

Dette var inntil nylig Nord-Ugandas største flyktningleir for internt fordrevne. 75.000 mennesker preset seg sammen i leirhyttene i Pabbo. De fleste kunne ikke dyrke jorda, og var i stedet avhengig av internasjonal bistand. Militære konvoier og hjelpeorganisasjonenes hvite pickuper var de eneste som beveget seg på veiene. I 2008 bodde nesten 1,8 millioner mennesker i leirene, nesten 80 prosent av befolkningen i nord.

Nå er situasjonen en annen. Etter tyve år med krig har LRA trukket seg ut av Uganda. Opprørsgruppen har spredd seg over flere grupper i Sudan, DR Kongo og Den sentralafrikanske republikk. Lederen, Joseph Kony, er fremdeles på frifot. Han er etterlyst internasjonalt og blir jaktet på av ugandiske styrker, mange av dem selv tidligere LRA-soldater.

Men i Nord-Uganda har folk nå vendt tilbake til landsbyene sine etter å ha levd over ti år i leirer for internt fordrevne. I år ble de siste leirene formelt avviklet. Nå er det bare 7500 mennesker igjen i Pabbo, og de fleste har planer om å bli værende.

Mistet seks barn. Pilisita Achibu er en av dem. Hun og ektemannen har bodd her siden før internflyktningene kom, og vil fortsette å bo her når de reiser. Men selv om om landet ikke er til å kjenne igjen, føler ikke Achibu at noe særlig har forandret seg for hennes del.

– Det er som å begynne fra null, sier hun.

Seks av Pilisitas barn ble drept av LRA. Hun og mannen, begge i sekstiårene, tar seg av ti foreldreløse barnebarn. De merker alderen, og sliter

Våkner etter krigen: Flyktningleirene nord i Uganda er historie. Sakte men sikkert endres de til levende landsbyer.

med å få råd til mat, klær og skolepenger for barna.

Før krigen dyrket de jorda rundt huset, men flyktingene som kom slo seg ned på åkrene til de fastboende. Der grønnsaksbedene pleide å være, er det nå hardtrampet jord, hytter av leire og bygninger av stein. Da flyktingene kom, ble Pilisita fortalt at regjeringen ville kompensere jordeierne for tapet. Ennå har hun ikke sett noe til det. Noen arbeidslag driver et møysommelig arbeid med å rive de tomme hyttene og pløye opp jorda. Men det tar tid.

– Når folk reiser tilbake, blir latrinene og gravene til de døde værende igjen. Jorda er ødelagt. Det går ikke an å dyrke noe her, mener Achibu.

Vanskelig å vende hjem. Flyktinghjelpen har drevet 34 leire i Nord-Uganda. Nå trapper de ned aktiviteten, og regner med å være ute av landet innen 2014. Men fremdeles har organisasjonen nok å gjøre, og opplever at de ikke har tilstrekkelig med penger.

– Mange steder er det mangel på helsesystemer, rent vann og dyrkbar

Onamas venstre øye er fortsatt rødt og oppsvulmet etter angrepet for to måneder siden.

jord. Folk bor svært spredt, og mange av bostedene ligger langt unna skikkelige veier, forteller leirleder Charles Ochen.

Fra Flyktinghjelpens kontor i en container langs veien i Pabbo fører han oppsyn med tilbakevendingen av flyktinger.

De fleste flyktingene har vendt tilbake til landsbyene sine. Flyktinghjelpen forsyner de som vender tilbake med noe utstyr, såkorn, husdyr og latriner, for å hjelpe dem i gang.

Noen befinner seg fremdeles i midlertidige sentre. En del av de som er igjen i Pabbo er eldre, enslige mødre og barn som selv er familieforsørgere. For dem kan det være ekstra vanskelig å dra hjem.

– Det er også problemer med miner, bomber og kuler. Vi har kommet over barn som har lekt med udetonerte bomber som har ligget midt på gårdsplassen deres.

– En del har vendt tilbake til leiren har vendt tilbake etter å ha havnet i jordkonflikter. I Acholi-kulturen fantes det tidligere en tradisjon for å sette seg ned og løse problemer sammen. Den typen sameksistens er

nå en sjeldenhet, sier Ochen.

Tyr til vold. Flyktinghjelpen driver med informasjonsarbeid og juridisk rådgivning som har til hensikt å dempe konflikten.

– Det finnes komitéer som skal megle i jordspørsmål, men mange tyr til vold før de går dit. Folk har ikke stor tillit til systemet. Og selv når de går til retten, blir ikke avgjørelsene respektert, sier Lamin Manjang, Flyktinghjelpens landdirektør i Uganda.

Han har selv ansatte som er involvert i jordkonflikter. Grensemarkører kan ha forandret seg etter et tiår, eller de eldre som brukte å forvalte landområdene kan ha gått bort. Noen har kommet tilbake bare for å oppdage at jorden deres har blitt kjøpt, kanskje av folk med bedre politiske kontakter enn dem selv. De fleste småbøndene har ingen formelle dokumenter som bekrefter at jorda er deres. Eiendomssystemet er basert på tradisjoner som ikke anerkjennes av rettssystemet.

– Myndighetene må ta seg av dette. Det er ikke noe vi kan løse, sier Manjang.

Han mener lovverket burde i større grad burde ta hensyn til tradisjonelle jordrettigheter.

Jorda var tatt. – Myndighetene kunne ha bestemt at det ikke skulle foregå kjøp og salg av jord mens folk levde i leirene. Det skjedde ikke. Folk vendte tilbake fra leirene bare for å oppdaget at jorda ikke var deres lenger, den eies formelt av noen andre, ofte folk fra myndighetene. Jeg har ikke sett noe seriøst forsøk fra regjeringen på å takle disse problemene, forteller han.

Macmot Kitara, viseformann for distriktsrådet i Gulu, en times kjøretur unna Pabbo, snakker gjerne om problemene som følger med freden. – Men først og fremst må vi huske at situasjonen har forbedret seg enormt de siste fem årene, understreker han. Økonomien og handelen med Sør-Sudan blomstrer, folk kan bevege seg fritt langs veiene og er ikke lenger avhengige av nødhjelp for å overleve. Gulu er i dag ikke mer utrygg enn hovedstaden Kampala.

– Vi har satt de lokale rådene i stand til å megle i jordkonflikter. Vi

ALLE FOTO: GODFREY KIMONO

kan bygge bevissthet blant folk, men ut over det er det ikke stort vi kan gjøre, sier Kitara.

Klar for nye konflikter. Simon Onamas familie bodde i flyktningleiren Pabbo i tolv år. For to år siden reiste de tilbake til Pakuma.

– Livet i leiren var fryktelig hardt. Det var mye sykdom, som kolera. Vi likte ikke å være der, forteller han.

Pakuma ligger flere timers gange unna fungerende veier. Langs stien kan man fremdeles se spor etter krigen som herjet området; utbrente skall av det som engang var hus. Ved siden av en av ruinene er det bygget en helseklinikk. Men bygningen er et tomt skall, uten personale og medisiner.

Det var umulig for familien å dyrke sin egen jord så lenge de bodde i flyktningleiren. I stedet måtte de leie en jordlapp. Å komme tilbake til sin egen jord var en befrielse, men førte også til nye problemer. Onama-familien og naboene gjorde begge krav på den samme jorda.

Tapte i retten. Naboene tok saken til

Seks av **Pilibitas Achibus** barn er drept av LRA.

Ny by: Pabbo er i ferd med å blomstre igjen, men freden har også gitt grobunn for nye konflikter.

retten og tapte. Da valgte de heller å løse konflikten med våpen.

Slik Onama-familien selv forteller historien, har de bodd i Pakuma i 45 år, før nabofamilien flyttet dit. Uenighetene mellom familiene har vart lenge. Også Simons far og bestefar ble drept på grunn av den samme konflikten.

Andre konflikter i området er av nyere dato. Simon Onama kjenner til flere konflikter i nabolandsbyene som likner på den han selv er involvert i. Men det er bare her han har

opplevd at de ville løse konflikten med våpenmakt.

Familien understreker at de ønsker gjerningsmennene straffet, men gjerne vil leve i fred med familien. Helst vil de gjennomføre en mato-oput, en seremoni for å inngå forlik etter acholi-folkets tradisjon. Før man kommer så langt må man imidlertid gjennom lange samtaler og forhandlinger, og det har de ikke vært interessert i.

Fortsatt frykt. Noen av angriperne

har blitt arrestert. Men de fleste er fremdeles på frifot, og familien frykter at de kan komme tilbake.

Vi har ikke vært lykkelige siden broren min døde. Vi vil at folkene som gjorde dette skal arresteres og bringes for retten, forteller Simon Onama.

Han har fått et telefonnummer av politiet, som han kan ringe dersom noe skulle skje. Men familien har også skaffet seg egne våpen. For sikkerhets skyld. ■

LORD'S RESISTANCE ARMY (LRA) – HERRENS MOTSTANDSHÆR

1986: Yoweri Musevenis National Resistance Army griper makten i Uganda. Han møter raskt motstand fra flere opprørsbevegelser nord i landet; Holy Spirit Mobile Forces, ledet av den karismatiske profeten Alice Lakwena, og den mer tradisjonelle Uganda People's Democratic Army.

1987-88: Lakwena flykter til Kenya. Joseph Kony rekrutterer restene av hennes opprørsbevegelse til en ny gruppe, som senere får navnet Lord's Resistance Army (LRA). Kony hevder på ulike tidspunkter å kjempe for fred og frihet i Nord-Uganda og en stat bygget på Bibels ti bud. LRA utmerker seg snart med brutale overgrep mot sivilbefolkningen, og med å kidnappe barn for å fylle sine egne rekker.

1993-94: Sudans regjering støtter LRA. Til gjengjeld støtter LRA Sudan mot opprørsbevegelsen Sudan Peoples Liberation Army, som igjen støttes av Uganda.

1996: Ugandiske myndigheter beordrer nesten to millioner mennesker inn i flyktningleirer, angivelig av hensyn til deres egen sikkerhet. Leirene preges av sykdommer og store sosiale problemer. De internt fordrevne er avhengige av utenlandsk matvarehjelp. Titusener av barn går hver kveld flere kilometer til fots fra landsbygda inn til byene for å sove trygt om natten.

2001: Etter 11. september-angrepene stempler USA en rekke opprørsgrupper i ulike land, blant dem LRA, som terroristorganisasjoner.

2002: Ugandiske styrker iverksetter «Operation Iron Fist», en militæroffensiv over grensen til Sudan i samarbeid med sudanske myndigheter. Operasjonen mislykkes i å knekke LRA, men fører til store sivile lidelser.

2004: Mislykkede fredsforhandlinger med LRA.

2005: Den internasjonale straffedomstolen ICC utsteder arrestordre på Kony og hans øverste kommandanter.

2006: Fredsforhandlinger i Juba i Sør-Sudan.

2008: Kony nekter å undertegne den endelige fredsavtalen. LRA flytter seg til Øst-Kongo. Uganda iverksetter Operation Lightning Thunder for å knekke opprørerne en gang for alle. Resultatet er at konflikten spres seg til nye områder, og tusenvis av mennesker blir drevet på flukt.

2010: De siste leirene for internt fordrevne i Nord-Uganda avvikles.

Mobiliserer: Både i nord og sør mobiliseres det før det endelige slaget om Sudan skal stå. SPLA-soldatene har kjempet i flere tiår i Sør-Sudans sumpmarker og glohete savanner.

FOTO: IRIN

I januar skal et nytt og avgjørende kapittel skrives i Sudans historie. Da avholdes folkeavstemningen som avgjør om landet blir delt i to.

■ BENGT NILSSON

Det aller meste taler for at forslaget om deling får flest stemmer. Store og mektige grupper i det som i dag er Afrikas største land vil da oppfatte seg som tapere, og dermed venter kanskje en ny krig.

Mange politiske knuter må løses for at folkeavstemningen skal kunne gjennomføres og godkjennes av det internasjonale samfunnet. Det handler først og fremst om grensene mellom nord og sør, og dermed om retten til olje. Så godt som alle kjente oljeforekomster ligger i det som tradisjonelt omtales som Sør-Sudan. Det er lite trolig at regjeringen i Khartoum gir dem frivillig opp.

Fiender og venner. I det operetteaktige persongalleriet som har vokst fram på Sudans politiske scene under tiår med krig er det én mann som særlig fanger rampelyset. Han heter Riek Machar og har lenge vært en av forgrunnsfigurene i opprørsbevegelsen Sudan People's Liberation Army (SPLA) med sin politiske gren Sudan People's Liberation Movement (SPLM). Han er i dag visepresident i Sør-Sudans provinsregjering og har fått den lite misunnelsesverdige oppgaven å organisere folkeavstemningen og sørge for at den får politisk legitimitet.

Jeg møtte ham i Kenyas hovedstad Nairobi allerede i 1995. Det var her, i denne oasen av relativ velstand, at alle geriljakommandantene pustet ut når de fikk mulighet til det. En luksuserferie langt unna krigens daglige prøvelser, fjernt fra Sør-Sudans sumpmarker og glohete savanner. Vi satt under en blomstrende bougainvillea i Machars fredelige hage, og han snakket om kampen, om prinsipper, om hellige løfter og ubestikkelig hengivenhet. Han hadde nettopp brutt med sin gamle kampfelle John Garang, lederen for SPLA.

Overløper. Machars stolte talemåter hadde en temmelig falsk klang, og jeg fikk en følelse av at hans kraft var forspilt. Hans karriere var gjennomsyret av svik, bedrageri, drap og løftebrudd. Jeg hadde vanskelig for å se hvordan han igjen skulle bli en maktfaktor i Sudan.

Men han gjorde comeback! Da jeg reiste til Khartoum våren 2000 var han formelt visepresident i Sudan. President Omar Bashir hadde klart det kunststykket å forvandle sin dødsfiende til sin nærmeste medarbeider.

Machar hadde undertegnet en overenskomst der han lovet å innstille kampen mot regjeringen og slutte

Riek Machars karriere var gjennomsyret av svik, bedrageri, drap og løftebrudd.

Spent: Spenningen stiger foran den varslede folkeavstemningen om deling av Sudan. Bildet er fra en tidligere demonstrasjon.

Ny krig i Afrikas

seg til den, forutsatt at det ble holdt en folkeavstemning i Sør-Sudan om regionens framtid. Overenskomsten inneholdt mange fine ord om kulturelt mangfold og respekt for menneskerettigheter. Men løftet om folkeavstemning hadde sine betingelser. Avstemningen skulle først finne sted når det var oppnådd fred, stabilitet og sosial kontroll i sør. Den som fikk oppdraget med å trylle fram denne freden og stabiliteten var Riek Machar selv.

Garangs høyre hånd. Han forlot eksiltiværelsen i Nairobi og ble installert på et kontor i Khartoum. Han oppdaget snart at president Bashir bare ville vinne tid med sitt løfte om folkeavstemning. Folk i sør stemplet Machar som en quisling og han ble ikke gammel i regjeringens tjeneste. Han brøt med Khartoum og sluttet seg igjen til SPLA.

Riek Machar personifiserer de hyppige splittelsene

som har kjennetegnet den politiske kampen i Sudan under hele landets eksistens. Han var geriljalederen John Garangs høyre hånd, men ble senere hans dødsfiende. Han etablerte en utbrytergruppe fra SPLA, som senere ble omdannet til den private militsen South Sudan Independence Movement (SSIM). Denne militsguppen samarbeidet noen ganger med regjeringsstyrkene, i andre perioder med SPLA. SSIM var svært aktiv i området der det svenske selskapet Lundin Oil opererte rundt år 2000 og sto bak omfattende overgrep mot sivile.

SPLA-leder John Garang var aldri tilhenger av selvstendighet for Sør-Sudan. Tvert imot framholdt han alltid sin visjon om et samlet og nytt Sudan. Den krigen han startet hadde ikke som mål å dele landet, men å samle det, pleide han å si. Men i dag er det stadig færre av innbyggerne i Sør-Sudan som ser noen mulighet for forsoning med nord. De historiske motsetningene, med spor tilbake til slavejaktens æra, er fortsatt levende i landet. Å overvinne dem oppfattes av mange som en urealistisk drøm.

Helikopterstyrt. Under de langdryge fredssamtalene fikk Riek Machar gjennom sitt krav om en folkeavstemning som en sentral del av avtalen. Garang ble tvunget til å gi seg på dette punktet for å få med seg de store gruppene i Sør-Sudan som så på Riek Machar som sin leder.

John Garang selv fikk ikke nyte freden lenge. Et halvt år etter at overenskomsten var undertegnet omkom han i en helikopterstyrt.

Hans etterfølger heter Salva Kiir. Han har en helt an-

Bengt Nilsson er svensk journalist, filmfotograf og forfatter med utviklingsland og fattigdomsbekjempelse som spesialområde. Han har blant annet skrevet boka «Sveriges afrikanske krig» (2008), en bok om hvordan svenske bistandspenger finansierer krig i Afrika. Sudan er blant de land han har besøkt en rekke ganger de siste årene.

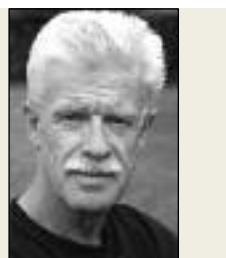
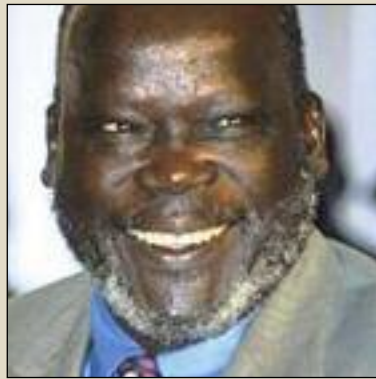

FOTO: SCANPIX

John Garang, som i mange år var Sør-Sudans ubestridte opprørsleder, talte om et samlet, sekulært Sudan.

Omar al-Bashir er Sudans president, men uten støtte i den sørlige delen av landet.

Riek Machar droppet samarbeidet med regjeringen og søkte tilbake til opprørernes rekker.

Salva Kiir overtok som leder for Sør-Sudan etter at John Garang ble drept i en helikopterstyrt.

USA, kan se fortrøstningsfullt på framtida.

Når oljen fløt. Kampen er endret. Fra å samle landet til å dele det. Skal dette paradigmeskiftet i Sør-Sudans politiske strid bli begripelig, må man forstå den rollen oljen har spilt i konflikten.

Da det ble funnet olje i Sør-Sudan på 1970-tallet innså opprørerne at opprør kunne bli lønnsomt på sikt. Det fantes naturrikdommer det var verdt å gå til krig for. En av SPLAs første foranstaltninger var å drepe flere av de utenlandske arbeiderne som leter etter olje og skremme resten på flukt. Under hele 1980-tallet og et stykke ut på 1990-

tallet betraktet omverdenen borgerkrigen i Sudan som en regional disputt som det ikke var verdt å engasjere seg i. Konflikten i Sudan var i mange tiår et ikke-spørsmål i FN. Helt til oljen faktisk begynte å flyte. Kina kom inn i bildet. Russland ble en storeksportør av våpen til regjeringen i Khartoum og styrkeprøven mellom islamister og aktører med kristen profil seilte opp som et stort utenrikspolitisk spørsmål. Da forsto USA med sine allierte hva som sto på spill i Sudan. Konflikten kunne få verdensomspennende konsekvenser.

Frykter krig. John Garang innså det nok aldri selv, men med sin litt gammelmodige drøm om et samlet, sekulært Sudan hadde han utspilt sin rolle allerede innen freden kom i 2005. Nye krefter med et mer pragmatisk syn på realpolitikk tok over. Man kan derfor med god grunn si at det var oljen som startet krigen, men det var også oljen som tvang fram freden.

Om folkeavstemningen gjennomføres som planlagt og får det ventede resultatet – ja til deling – så kan en klar vinner kåres: USA, som får en ny alliert i Afrika og dessuten mulighet til å kjøpe olje.

Det er ytterst tvilsomt om dette vil bli godtatt av de andre sterke maktsplayerne i regionen. I Sør-Sudan er det få som blir overrasket om det bryter ut en ny krig. ■

Humanitær innsats: Et ukjent antall bistandsmilliarder er blitt brukt, foreløpig med svært tvilsomt resultat, skriver Sudan-kjenner Bengt Nilsson.

FOTO: FN

største land?

nen grunnholdning til Sudans framtid. I vagt draperte ordelag har han latt det skinne gjennom at han, akkurat som Riek Machar, er for en deling. Han har sagt at folket i Sør-Sudan har valget mellom å være annenklassede borgere i et samlet Sudan, eller frie mennesker i en selvstendig nasjon.

Men denne helomvendingen fra det som under John Garangs ledelse var kjernen i SPLAs politikk – drømmen om et samlet, nytt Sudan – er fortsatt kontroversiell. Derfor passer det bra å la Riek Machar, som i flere tiår har gått inn for en deling av landet, være den som administrerer folkeavstemningen. Machar får ta kritikken, overbevise skeptikerne, og være den som må bære byrden dersom folkeavstemningen blir en fiasko.

Sterke bånd til USA. En deling av Sudan vil være en betydelig svekkelse for regjeringen i Khartoum, i alle fall på kort sikt. En slik svekkelse vil bli ønsket velkommen av USA, som helt siden 1990-tallet på forskjellige måter har blokkert Sudans utenrikspolitiske manøvrer. Landet blir fortsatt betraktet som en røverstat og et tilholdssted for muslimske radikalere selv om den fremste av dem, islamistveteranen Hassan Turabi, formelt er blitt fratatt sin politiske makt.

Et selvstendig Sør-Sudan vil knytte sterke bånd til USA, som under den langvarige borgerkrigen støttet SPLA. Det betyr at Sudans olje kan bli eksportert til USA, noe som til nå har vært umulig på grunn av ameri-

kanske handelssanksjoner. Men en slik eksport krever store investeringer i infrastruktur. I dag er det en tusen kilometer lang rørledning som fører oljen fra Sør-Sudan til havna i Port Sudan ved Rødehavet. Den største kjøperen er Kina, fulgt av India og Malaysia. Prioritet én blir trolig å bygge en rørledning til Kenya, som er en stabil forbundsfele med USA. Det forutsetter også en opprustning av veinettet og kanskje også bygging av raffinerier.

Kolonitiden. Situasjonen i Sør-Sudan i dag minner om hvordan det var i de fleste afrikanske land i tiden før frigjøringen fra kolonimaktene. Det er et stort underskudd på mennesker med utdanning. Infrastrukturen er i ruiner. Korrupsjonen i forvaltningen løper løpsk og avhengigheten av utenlandsk bistand er stor. Etter

fredsavtalen i 2005 har mange utenlandske hjelpeorganisasjoner strømmet til Sør-Sudan for å bidra til oppbyggingen. Et ukjent antall bistandsmilliarder er blitt brukt, foreløpig med svært tvilsomt resultat.

Den norske bistanden til Sør-Sudan under krigen var viktig, ettersom den i stor grad ble formidlet av Norsk Folkehjelp, som aktivt støttet SPLA. Den gamle lederen John Garang ble invitert til Norge og mottok offisiell hyllest. Når nå både Garang og hans politiske linje – et nytt, sekulært Sudan – er døde, kan det tolkes som at blant andre Norsk Folkehjelp har mislykkes politisk. Mens andre organisasjoner med en annen dagsorden, framfor alt kristne evangelistbevegelser med bånd til

Med ja til løsrivelse kan en klar vinner kåres: USA, som får en ny alliert i Afrika og mulighet til å kjøpe olje.

NOTISER

Skal samarbeide om mikrofinans

Strømmestiftelsen og Misjonsalliansen skal samarbeide om mikrofinans. De to organisasjonene skal bygge opp et felles mikrofinansfond og utvikle en felles plattform for å hente inn investorer til fondet.

Misjonsalliansen og Strømmestiftelsen har i et års tid arbeidet med planene om en felles plattform for å bygge opp et større mikrofinansfond. Målsettingen har vært å utvikle en felles plattform og et konsept som kan tiltrekke seg investorer til fondet.

De to organisasjonene er i dag de største i Norge innen mikrofinans, og representerer også samlet det største norske miljøet for mikrofinans. Til sammen forvalter de to organisasjonene en låneportefølje på vel 560 millioner kroner. Strømmestiftelsen har selv en portefølje på 140 millioner kroner til 320 000 kunder. Misjonsalliansen har per i dag lånt ut vel 420 millioner kroner til 100 000 kunder. ■

Bondevik leder ny kommisjon

15. september ble en ny nordisk kommisjon for bærekraftig økonomisk utvikling lansert i Oslo.

Kommisjonen ledes av tidligere statsminister Kjell Magne Bondevik (bildet) og har som mål å komme med anbefalinger til hvordan man kan skape bedre forutsetninger for økte investeringer i utviklingsland fra nordisk næringsliv.

Kommisjonen ble lansert i forbindelse med en topplederkonferanse etter initiativ fra de nordiske utviklingsfondene Finnfund, IFU, Norfund og Swedfund. ■

Færre mødre dør

Ifølge en ny rapport fra Verdens helseorganisasjon (WHO) dør det stadig færre kvinner av årsaker forbundet med graviditet og fødsel. Rapporten «Trends in Maternal Mortality» viser at mens det i 1990 døde om lag 540 000 kvinner i forbindelse med graviditet og fødsel var tallet sunket til 358 000 i 2008. Det er en reduksjon på 34 prosent. Men til tross for en global reduksjon er det fortsatt langt igjen, siden 1990 har mødre dødeligheten blitt redusert med 2,3 prosent per år. For å nå FN's tusenårs-mål på dette feltet må man komme opp i en reduksjon på 5,5 prosent per år. Afrika sør for Sahara er fortsatt det området med høyest dødelighet, for hver 100 000 fødsel dør 640 kvinner. ■

Økt satsing på ren energi

Ny stortingsmelding utfordrer tradisjonell tenkning

Norsk bistand vil dreie enda mer i retning av ren energi og klimatilpasning. Nye maktforhold i verden og forandringer i internasjonal utviklingspolitikk gjør samspillet mellom miljø og utvikling enda viktigere.

■ JAN SPEED

Dette er noen av temaene som Stortinget utfordres til å diskutere når en ny stortingsmelding om miljø og utvikling foreligger våren 2011. Arbeidet er i startfasen.

Den utarbeides av en gruppe fra Utenriksdepartementet, Miljøverndepartementet og Norad. Allerede de nærmeste ukene trekkes organisasjonene, forskningsinstitusjonene og næringslivet inn i diskusjoner med statsråd Erik Solheim.

– Stortingsmeldingen fra to år siden, «Klima, konflikt og kapital» er den overordnede paraplyen. Den nye meldingen skal utdype sammenhengen mellom miljø og utvikling. Regjeringen ønsker å legge fram en melding som skal framheve betydningen av å ha en dobbelministerpost. Vi er det eneste land i verden som har det, sier utviklingspolitisk direktør i Utenriksdepartementet, Hege Hertzberg.

– Hva konkret ønsker dere at Stortinget skal diskutere?

– Meldingen skal belyse synergier og dilemmaer når det gjelder miljø og utvikling. Det foregår en rekke prosesser om grønn økonomi, grønn vekst, og Rio + 20. I tillegg har vi spørsmålet om hvorvidt de rike landene kan stimulere utviklingsland til å velge en smartere retning enn vi selv valgte. Med hvilken rett kan vi gjøre det og hvor langt kan vi gå? Rike land kan ikke bestemme utviklingsbanen til andre land, men vi kan kanskje vise at vi har lært av egne feil og løfte fram alternativer og stimulere til andre utviklingsveier gjennom bistanden. Men det vil alltid være opp til utviklingslandene å velge selv hvilken utviklingsbane de legger seg på, sier Hertzberg.

Dilemmaene som Norge sto overfor da Verdensbanken skulle vurdere støtte til kullkraftverket Medupi i

Ren energi: Vannkraft er et område der norsk ekspertise er etterspurt. FOTO: KEN OPPRANN

Sør-Afrika vil nok bli trukket fram.

Nytt verdensbilde. – Vi legger opp til en inkluderende prosess, sier Berit Tvette, redaktør for den nye stortingsmeldingen.

Tvette viser til at et nytt verdensbilde er i ferd med å utformes der tradisjonell bistand utfordres. Kina og India får en langt større innflytelse over internasjonal økonomi, også den afrikanske. Globale fellesgoder løftes opp på agendaen. Finansiering av løftene som er gitt i klimaforhandlingene blir viktige. Interna-

Forfatterne av den nye stortingsmeldingen ønsker innspill og forslag til tittel for stortingsmeldingen. Har du ideer kan du skrive til: stortingsmeldingmu@mfa.no

Norge har 690 000 faste givere

En ny undersøkelse viser at de største hjelpeorganisasjonene i Norge totalt har over 690 000 private givere og faddere.

■ HEGE OPSETH

Stiftelsen Soria Moria har for første gang gjennomført en undersøkelse som kartlegger og tallfester størrelsen på markedet for private givere og faddere i Norge. 79 ideelle organisasjoner har respondert på undersøkelsen – blant dem mange av de store hjelpeorganisasjonene.

Åpenhet og transparens er grunnlaget for et vellykket innsamlingsarbeid, konkluderer rapporten.

Inntekter fra faste givere er viktig for livsgrunnlaget til mange or-

ganisasjoner, for Plan Norge utgjør det så mye som 87 prosent. Målt i penger 301 millioner kroner.

Kampen om å kapre givere er knallhard og i 2009 var det Redd Barna som gikk av med seieren – med 11000 nye faste givere. Organisasjonen fikk, ifølge rapporten, 139 millioner kroner fra faste givere og faddere i 2009.

De 79 organisasjonene som svarer har en portefølje på 690 379 faste givere. Det er Plan Norge, SOS-barnebyer og Redd Barna som dominerer markedet med en andel på 48 prosent av faste givere registrert i undersøkelsen. UNICEF Norge er en annen aktør som stadig kaprer markedsandeler og har sammen med Røde Kors den prosentvis største økningen i inntekter fra faste givere og faddere.

sjonal bistand endrer karakter i tråd med dette.

Vi håper å kunne trekke opp linjene, og spørre: Hvor går vi? Hvordan skal Norge stille seg til disse endringene? sier Tvette.

Hun forteller at skogprosjektet, ren energi og satsing på klimatilpasning blir sentrale elementer i stortingsmeldingen.

– Blir det noen omprioriteringer eller en dreining bort fra skog og over på fornybar energi?

– Hva som kommer i neste års budsjett kan vi ikke si noe om. Men på sikt er det ingenting som tilsier at skogsatsningen går ned. Derimot har vi fått signaler om at ren energi og klimatilpasning skal øke i årene som kommer. Dreiningen vil nok skje fra andre områder enn skog, slik jeg leser politikerne, sier utviklingspolitisk direktør i Utenriksdepartementet Hege Hertzberg.

Direktøren påpeker at det under denne regjeringen har vært et skarpere fokus på områder hvor Norge har ekstra kompetanse og hvor Norge kan ta en lederrolle.

Fattige løftes. Tidligere har mye av diskusjonen om norsk satsning på vannkraftutbygging fokusert på spørsmålet om det bidrar til å minske fattigdom eller ikke. Hertzberg mener meldingen vil ha et perspektiv på å løfte folk ut av fattigdom.

– Ren energi handler mye om vannkraft, men det handler også om desentralisert satsing på solceller, om effektive ovner, om strømtilgang for landsbyer, distriktsklinikker og skoler. Vannkraft er ofte ansett som en del av en industriell utvikling som er konsentrert om byene, men strømtilgang for landsbyene ligger definitivt inne i våre planer, sier hun.

Samtidig er elektrifisering viktig for å få til en industrialisering som i sin tur skaper arbeidsplasser.

Solheim sier at han ønsker en større middelklasse fordi han mener middelklassen er en viktig endringsagent i samfunnet. For å få en større middelklasse må de fattige ut av fattigdommen og opp i middelklassen. Det er agendaen. Ikke at penge skal gå til forstedene, sier Hertzberg. ■

Totalt samlet organisasjonene som deltok i undersøkelsen inn 1,2 milliarder kroner i fjor, en økning på fem prosent totalt fra året før. Tallene ser ut til å være nokså stabile fra år til år

Her er organisasjonene med flest faste givere/faddere:

SOS-barnebyer:	134 887
Plan Norge:	116 500
Redd Barna:	83 000
Frelsesarmeen:	42 345
Amnesty International:	40 000
Norges Blindforbund:	33 979
Kreftforeningen:	31 564
Røde Kors:	31 000
Misjonsalliansen:	19 108
Kirkens Nødhjelp:	17 500

En giver bidrar i snitt med 1741 kroner, en økning fra 1667 kroner i 2008. ■

Å nå fram

Eit ord.
Ein stein i ei kald elv.
Ein stein til.
Eg lyt ha fleire steinar skal eg
koma yver.
(Olav H. Hauge)

Hva er det vi holder på med i bistandsbusinessen? Og i utviklingsbransjen, og i politikken – for ikke å snakke om i familielivet? Jo, vi jobber med å «koma yver». Olav H. Hauges dikt handler jo om nettopp dette livslange prosjektet: Hvordan gjør vi oss forstått? Hvilke metoder – eller *steinar* – bruker vi for å nå fram med det vi har på hjertet.

Når jeg selv i heldige øyeblikk evner å formidle det jeg har på hjertet, enten til min kone eller mine barn

– eller i profesjonelle sammenhenger, så har jeg evnet å forstå Hauges grunnleggende utgangspunkt: Vi står ofte på hver vår side av elven – og jeg har også forstått at elven skaper støy, det er langt over, og den som står på den andre siden hører ikke, hvis jeg ikke evner å legge ut steiner for å komme nærmere den jeg vil formidle til. Blir jeg stående på min egen side og brøle, går det som regel galt.

Sånn er det også når vi skal kommunisere arbeidet som gjøres på utviklings- og bistandsområdet. Å formidle at utviklingsarbeid er lurt, krever at man forstår at elven kan være kald mellom oss og de som lurer på hva vi holder på med.

Men skal Norad formidle noe som helst, kan man spørre? Norad er jo kun en faglig rådgiver.

Og, dessuten: Oppslutningen om norsk innsats på dette området er stor, sier mange. Undersøkelser viser at nærmere 90 prosent av de spurte svarer at de støtter norsk bistandsarbeid. Da kan vel kommunikasjonsfolkene og pr-offiserene hvile, kunne man forledes til å tro.

La meg derfor komme med en udokumentert innvending: Det er viktigere enn noensinne å sikre seg oppslutning og begeistring for det Norge bidrar med. Hvorfor? Fordi oppslutningen sannsynligvis er porøs – og kan endres raskt om det politiske klima skulle forandre seg. Til nå har det vært både lett og uanstrengt å svare et hult ja på spørsmålet om du støtter norsk bistand. Både fordi det ikke koster fem øre å si at du støtter offentlig bruk av nærmere 30 milliarder kroner (jo, da, det er mine skattepenger, men den alternative bruken ramler ikke inn i mine lommer uansett). Og det er svært så politisk korrekt å mumle et «ja» på det samme spørsmålet. Erfaringene fra for eksempel Nederland viser

at et politisk skifte endrer den folkelige opinionen ganske raskt.

Hva gjør vi så? Hvordan kan et helt felt, herunder de frivillige organisasjonene, UD og Norad arbeide for å sentere den gode oppslutning man har?

Begeistring, stolthet og kontroll er stikkordene. La oss ta hygienefaktoren *kontroll* først. Det skulle bare mangle om vi ikke evnet å kontrollere bruken av de svimlende summer. Og det skal vi sørge for blir formidlet også. Norads årsrapporter er et forbillig eksempel på at ærlighet va-

rer lengst. Her blir ingen ting skjøvet under teppet: «Dette virker bra, disse prosjektene er vi litt mer usikre på, men vi tror det blir fint bare vi gir det litt tid». Og, viktigst av alt: «Disse prosjektene virker ikke, eller uthules av korrupsjon og vanskjøtsel – så de skal vi slutte å bruke penger på».

Her blir kommunikasjonens dyder brukt effektivt i all enkelhet gjennom ærlighetens kraft.

Og da har vi gjort jobben vår, tenker mange. Jo, da – vi har sagt sannheten – og vi har formidlet at vi er noen tøfingere som virkelig kontrollerer vår egen pengebruk. Men det er nå jobben begynner. Gjennom vår egen åpenhet og ærlighet har vi bygd en flott plattform for å nå enda lenger over elven. Vi har plassert ut et par viktige steiner. Men vi er ikke over. Vi må begeistre skattebetalerne, vi må fortelle dem de små og store historiene om det vi bidrar til. Vi må snakke til de som sitter med halvåpen munn og blasse blikk, med de som aldri snakker om oss – og de som er aktivt mot oss. Vi må snakke om menneskene, familiene og barna som har fått det *litt* bedre fordi vi er villige til å dele litt av vår overflod.

Vi må som system aldri glemme at bak Verdensbanken, FN, de bilaterale systemene og prosjektene befinner det seg mennesker av kjøtt og blod. Og vi må ikke glemme å være litt stolte sånn cirka en gang i uka over at vi er små, viktige tannhjul i den maskinen som heter medmenneskelighet.

Da kan vi *koma yver*. ■

Kjell Terje Ringdal
er ny informasjonsdirektør i Norad.

KOMMENTAR

Kjell Terje Ringdal

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hva heter denne skriveføre kvinnen?
2. Hvilke land/områder var de tre største mottakerne av norsk bistand i 2009?
3. I hvilken del av Afrika ligger landet Niger?
4. Hvor mange land består Sør-Amerika av?
5. I hvilket land ligger byen Juba?
6. I hvilket asiatiske land er Kathmandu hovedstaden?
7. Hvilket land i Asia er verdens nest mest folkerike?
8. At Sahara er verdens største ørken er kjent for mange. Men det er også annen stor ørken i Afrika. Hva heter den?
9. Hva heter landet Persia i dag?
10. Hva het Indonesias første president?
11. Hva heter den største folkegruppen i Afghanistan?
12. Hva heter den største øya på Filippinene?
13. Hva betyr ordet «Karibu!» på swahili?
14. Hvilket land ble i 2006 det første i Sør-Amerika som fikk en folkevalgt kvinnelig president?
15. Hva er de to offisielle språkene i Haiti?

16. Koranen er inndelt i surer. Hva betyr sure?
17. Hva heter det argentinske gresslandskapet?
18. I hvilken periode av året er det skisesong i den sentrale delen av Chile?
19. Er Finnmark større enn Sri Lanka?
20. Hva heter Sveriges bistandsminister?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

TRE EKSPERTNØTTER:

1. I hvilke to søramerikanske land er det for tiden en konflikt mellom urfolkgrupper og kraftprodusenten Itaipu?
2. Under hvilket navn er Siddhartha Gautama bedre kjent?
3. Hvor mange ganger ble Sirimavo Bandaranaike statsminister i Sri Lanka?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Cecilia Samartín, cubanskamerikansk forfatter med salgssuksess i Norge.
2. Tanzania, Afghanistan og Det palestinske området.
3. Vest-Afrika.
4. 14.
5. Sudan (Sør-Sudan).
6. Nepal.
7. India.
8. Kalahari-ørkenen.
9. Iran.
10. Sukarno.
11. Pashunere.
12. Luzon.
13. Velkommen!
14. Chile.
15. Haitisk, fransk.

16. Kapiter.
17. Pampas.
18. Fra juni til oktober.
19. Nei!
20. Gunilla Carlsson.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Brasil og Paraguay.
2. Buddha.
- 3.

Vil ha internasjonal valutaskatt

Ekspertgruppe har støtte fra 60 land

En internasjonal ekspertgruppe vil ha internasjonal skatt på valutaoverføringer for å skaffe nye bistandsmidler. Gruppen har støtte fra 60 land.

■ EVEN TØMTE

Hver dag handles det for 24 milliarder kroner på det globale valutamarkedet. Det tilsvarer omtrent 24 norske statsbudsjetter.

En internasjonal skatt på valutaoverføringer vil være den beste måten å sikre finansiering til utviklings- og klimaformål. Det er konklusjonen i en rapport fra Leading Group on Innovative Financing for Development, en sammenslutning av 60 land, samt en rekke organisasjoner og internasjonale institusjoner som arbeider med å finne nye finansieringsmekanismer for utviklingsarbeid. Gruppen var ledet av Norge i 2006-2007.

Gap. Ifølge rapporten vil det være et årlig finansieringsgap på 324-336 milliarder dollar hvert år for å møte verdens klima- og bistandsforpliktelser i årene 2012-2017. Finanssektoren står i en unik stilling for å bidra til denne finansieringen, argumenterer rapporten. Den merker seg at sektoren er blant dem som har tjent mest på globaliseringen, og også har spilt en nøkkelrolle i å utvikle den globale økonomien.

Ekspertene har vurdert ulike former for skattemekanismer som kan sikre noe av denne finansieringen:

■ Skatt på aktiviteter i finanssektoren, som for eksempel moms på finansielle tjenester.

■ Bred skatt på finansielle overføringer, som for eksempel en nasjonalt eller sentralt internasjonalt administrert valutaskatt.

Skatt på 0,005 prosent. Det siste alternativet, en internasjonal valutaskatt, er både teknisk og juridisk gjennomførbart, konkluderer rapporten. Ved å skattlegge internasjonale valutaoverføringer med 0,005 prosent håper gruppen å skaffe 35 milliarder dollar i året til bistand.

- For hver tusende euro vil skat-

Beskattes: En avgift for passasjerer på internasjonale flyreiser har tidligere blitt vurdert som en måte å innhente friske midler til miljø- og utviklingsformål. Nå

ØKONOMI

ten vi foreslår hente inn fem cent. Det er ikke mye, men nok til å få ting til å skje, uttalte Frankrikes utenriksminister Bernhard Kouchner til nyhetstjenesten Reuters, etter et møte i en arbeidsgruppe i tolv av landene i Leading Group i Paris.

Både England, Tyskland og Frankrike har tidligere gått inn for en slik skatt. Ekspertgruppen bak rapporten håper at den kan danne grunnlag for en høring om saken i

forkant av G20-møtet i Sør-Korea i november.

Positiv statssekretær. - Det er kjempepositivt at vi har fått en ekspert-rapport som sier at en internasjonal valutaavgift vil være enkel å drive inn og kan gi store inntekter, sier statssekretær i Utenriksdepartementet, Ingrid Fiskaa (SV).

Samtidig understreker hun at regjeringen ikke har tatt stilling til rapportens konklusjoner.

Regjeringen har programfestet å jobbe for «globale skatter som begrenser de negative virkningene av

globaliseringen» og «nye globale finansieringskilder som kan medvirke til omfordeling og styrking av globale fellesgoder». Valutaskatt nevnes som et eksempel, men skal være omstridt. I sommer skrev Klassekampen at regjeringen måtte møte en «vegg av motstand» i embetsverket mot sine planer, særlig i Finansdepartementet.

- Det regjeringen så langt har tatt stilling til, er at man er positiv til en rekke former for globale skatter. På egne vegne får jeg si at dette er et veldig positivt steg i retning av å få realisert en inntektskilde til et

Derfor ble Brasil slått av Sør-Korea

Av Even Tømte

Utviklingsminister Erik Solheim skapte debattbølger da han i et intervju med Bistandsaktuelt tok til orde for et skarpere fokus på middelklassen for å fremme utvikling. Ministeren har blitt møtt med skepsis fra flere hold. Skal man prioritere middelklassen, eller de fattigste?

Begge deler, mener Den asiatiske utviklingsbanken, som har viet sin siste rapport til kontinentets voksende middelklasse.

Mens bare en femtedel av befolkningen i Asia kunne regnes som middelklasse for tyve år siden, utgjør den nå flertallet - nesten to milliarder mennesker.

En politikk som fremmer middelklassen kan redusere fattigdom

KOMMENTAR

og bedre folks levekår. Gode muligheter for arbeid og høyere utdanning kan løfte flere opp i middelklassen. En større middelklasse skaper press for å bedre offentlige tjenester, som også kommer de fattige til gode.

Økonomisk vekst er en viktig del av dette bildet. Men det er ikke uvesentlig hvordan veksten foregår. Rapporten illustrerer dette med to eksempler: Brasil og Sør-Korea. Begge hører med i klubben av utviklingsland som har vokst kraftig de siste tiårene. Både Brasil og Sør-Korea vokste med omtrent seks prosent i året i perioden 1965-

En større middelklasse skaper press for å bedre offentlige tjenester, som også kommer de fattige til gode.

1980 og hadde omtrent samme brutto nasjonalprodukt per hode tidlig på 80-tallet.

Men der klasseskillene var store i Brasil, var Sør-Korea preget av en jevnere inntektsfordeling. Den brasilianske middelklassen utgjorde bare 29 prosent av befolkningen i 1980. Den lille middelklassen var til hinder for utviklingen av en kunnskapsbasert økonomi, og landet er fremdeles hovedsakelig en råvareeksportør.

I Sør-Korea tilhørte derimot 53 prosent middelklassen og sto for en større etterspørsel og mer forbruk. Dette gjorde det mulig å utvikle en tjeneste- og kunnskapsøkonomi på en måte Brasil ikke var i stand til. I dag setter koreanske selskaper som Hyundai, Daewoo, Samsung og

LG sitt preg på verdensøkonomien, selskaper som har funnet sitt marked nettopp i den voksende middelklassen. En politikk som sikrer jevn inntektsfordeling er dermed både bra for middelklassen og for de fattige, mener den asiatiske utviklingsbanken.

Middelklassen i Aserbajdsjan, Malaysia, Thailand, Kasakhstan og Georgia vokser raskere enn noe annet sted i verden. Likevel er det Kina og India som særlig er i ferd med å snu verden på hodet. Mellom 1990 og 2008 vokste middelklassen med 800 millioner mennesker bare i Kina. 205 millioner indere sluttet seg også til middelklassen, definert som dem som lever for mellom to og tyve 2005-dollar om dagen.

synes en valutaskatt å være ent aktuelt alternativ.

FOTO: SCANPIX/REUTERS/HYUNGWON KANG

område som er veldig underfinansiert, sier statssekretæren.

Skeptiske finansfolk. Jan Digranes, direktør i bank- og kapitalmarkedsavdelingen i Finansnæringens Fellesorganisasjon, er skeptisk til tanken om en internasjonal valutaskatt. Nye reguleringer i kjølvannet av finanskrisen vil allerede gi bankene større kostnader, påpeker han.

- Vi har forståelse for behovet for bistand og en fornuftig finansiering av denne er viktig. Samtidig kan myndighetene godt bestemme seg for å øke bistandsbudsjettene og fi-

nansiere det gjennom ordinære skatter, uten en øremerket skatt for finansnæringen, mener direktøren.

Samtidig er han opptatt av at en eventuell valutaskatt innføres likt i alle «vesentlige land», for å unngå at konkurransen vrir mellom de ulike landene.

- En valutaskatt vil fra vår side være en kostnadsøkning. Det må jo dekkes inn et sted. Mange påstår at finansnæringen tjener så bra. Det går godt for tiden, men samtidig møter næringen betydelige krav og er i ferd med å få strengere krav til akkumulering av egenkapital for å stå sterkere rustet mot nye kriser. Dette vil også innebære kostnader for finansnæringen som i sin tur skal dekkes, sier Digranes.

Kan gjennomføres alene. Et forslag om skatt på valutatransaksjoner ble opprinnelig foreslått av den nobelprisvinnende økonomen James Tobin tidlig på 70-tallet. Hensikten var å demme opp for kortsiktig spekulasjon.

Ideen har langsomt vunnet politisk oppslutning, etter å ha blitt frontet av Attac-bevegelsen og andre aktivister siden midten av 1990-tallet.

- Dette er veldig gledelig. Internasjonal valutaskatt er saken Attac ble stiftet på, så vi er kjempeglade for at den nå får ny kraft, sier Attac-leder Benedikte Pryneid Hansen til Bistandsaktuelt.

Attac-lederen sier hun jobber for skatt på alle typer finanstransaksjoner, og at skatt på valutaoverføring er en god start.

- I tillegg til å skaffe inntekter, vil det bremse opp for kortsiktig spekulasjon, sier Pryneid Hansen.

En internasjonal valutaskatt blir derimot møtt med skepsis eller fiendtlighet fra finansnæringen. USAs president Barack Obama har heller ikke vist tegn til å være interessert. En vanlig innvending har vært at en slik skatt må gjennomføres internasjonalt for å være effektiv. Bernhard Kouchner mener derimot at de 60 landene, eller EU, kan gjennomføre skatten på egenhånd.

- Amerikanerne er ekstremt viktige i dette, men vi er ikke alene, sa den franske utenriksministeren. ■

Det er kjempepositivt at vi har fått en ekspert-rapport som sier at en internasjonal valutaavgift vil være enkel å drive inn og kan gi store inntekter,

Ingrid Fiskaa, statssekretær i Utenriksdepartementet.

Les mer:

www.leading-group.org

eller på Wikipedia.

Ordforklaring:

Billion – 1000 milliarder kroner

Kina har i dag en høy og raskt økende ulikhet. Samtidig som landet opplever en voldsom økonomisk vekst, ender tre fjerdedeler av landets kapital hos 120.000 statlige virksomheter, mens den siste fjerdedelen deles av nærmere 40 millioner private bedrifter. Dermed ender mye av profitten opp hos staten. Etterspørselen kommer i stor grad fra store, statseide virksomheter og fra byene.

India er derimot inntektsforskjellene mindre (alt er relativt), landsbygda er viktigere for den økonomiske veksten, private virksomheter spiller en viktigere rolle og husholdningene står for en større del av forbruket. Sammen kommer de to landene om kort tid til å overta europeiske og amerikanske forbru-

keres rolle som motor i verdensøkonomien.

Men Kina står også for verdens største utslipp av CO₂. Med en etterspørsel etter biler som vokser med 15-30 prosent hvert eneste år, begynner utslippet per hode også å bli merkbart. Dermed er scenen satt for den kanskje viktigste utviklingspolitiske debatten: hva vil den globale middelklassens økende forbruk bety for jordas allerede overbeskattede ressurser?

Fortsettelse følger. ■

Even Tømte er journalist i Bistandsaktuelt med bakgrunn fra politisk økonomi.

ØKONOMI

Råvarebonanza i Latin-Amerika

Økt etterspørsel etter råvarer fra Asia kan løfte latinamerikansk økonomi til nye høyder, mener Verdensbanken.

Latin-Amerikas avhengighet av eksport av råvarer som landbruksprodukter, olje, fisk og mineraler har vært sett som et hinder for økonomisk utvikling. Nå later høye priser og økende etterspørsel til å ha hjulpet kontinentet ut av økonomisk krise, skriver Verdensbanken i en ny rapport.

- Motstandsdyktigheten mot den globale økonomiske krisen skyldes delvis veksten av råvareeksport til asiatiske økonomier, mener Verdensbankens sjeføkonom Augusto de la Torre (bildet). Han merker seg at en stadig større andel av eksporten går til Asia, mens andelen som eksporteres til de rikeste landene går ned.

- På lang sikt ligger utfordringen i å håndtere eksportveksten og bruke inntektene til å bedre menneskelige ressurser, infrastruktur og innovasjon, mener de la Torre. ■

Advarer mot dobbeltdipp

Da finanskrisen slo inn, stilte regjeringer opp med støttepakker og makroøkonomiske stimuli for å holde økonomien på beina. Men G20-landene risikerer en ny nedtur dersom støtteordningene avsluttes for tidlig, advarer FNs konferanse om handel og utvikling (UNCTAD).

- Dersom tiltakene avsluttes for tidlig i et forsøk på å gjenopprette tilliten i finansmarkedene, kan det vise seg å virke mot sin hensikt, skriver FN-organisasjonen i en rapport.

Redningsaksjonen for bankene har vist seg å være dyr, og mange regjeringer er nå tvunget til å gjennomføre smertefulle kutt i offentlige utgifter.

- Myndighetene burde ikke trekke støttepakken tilbake før privat etterspørsel har blitt fullstendig gjenopprettet i landet deres, advarer rapporten. ■

Forbyr gruvedrift i Øst-Kongo

Kongos president Joseph Kabila har innført totalforbud mot gruvedrift øst i DR Kongo. Årsaken er at ulovlig mineralhandel bidrar sterkt til usikkerheten i regionen, og er en viktig finansieringskilde for flere opprørsgrupper og deler av militæret.

Daniel Balint-Kurti fra organisasjonen Global Witness mener forbudet kan gi et «pusterom for grunnleggende reformer» i det konfliktrammede området.

Samtidig er det tvilsomt om de svake kongolesiske myndighetene er i stand til effektivt å håndheve et forbud. Rundt én million mennesker i regionen er avhengige av mineralhandelen, og kan også bli rammet dersom et forbud gjennomføres. ■

Penger på bok

2,7 milliarder mennesker har ingen tilgang til formelle finansielle tjenester, som banklån eller en bankkonto. Men antallet bankkonti i verden har vokst gjennom hele finanskrisa, ifølge en rapport fra Verdensbanken.

Banken anslår at en vekst på 65 bankkonti per 1000 voksne i 2009, selv om beløpene som blir spart har falt. ■

Norfund investerer i risproduksjon

Norfund investerer 62 millioner kroner i risproduksjon i Tanzania. Dermed fortsetter fondet storsatsingen på jordbruk i det østlige Afrika.

Norfunds nye investering er i Agrica en 5000 hektar stor risgård i Kilombero Valley i Tanzania.

3000 hektar er allerede plantet og første salg av polert ris ble gjennomført i januar 2010.

Den nye investeringen vil bli brukt til klargjøring av de øvrige 2000 hektarene, maskiner og utstyr, økning av produksjons- og lagringskapasiteten og renovering av et eksisterende vannkraftverk som skal sørge for elektrisitet til produksjonen.

Tanzania har ikke tilstrekkelig lokal produksjon til å tilfredsstille etterspørselen, og Agrica vil dermed som utgangspunkt produsere ris for det lokale markedet. Prosjektet, som vil produsere omtrent 30 000 tonn ris per år, representerer derfor en betydelig forsyningssikkerhet for Tanzania, heter det i en pressemelding fra Norfund. ■

Slettet Liberia-gjeld

Paris-klubben, som består av representanter for 19 av verdens største økonomier, etterga i slutten av september 1,2 milliarder dollar av Liberias gjeld til medlemslandene i Paris-klubben. En talsmann for regjeringen i Liberia sier til BBC at gjeldssletten i betyr en mulighet til «skrive en ny historie for Liberia». ■

Kina i Afrika – utfordrer vestlige givere

Av Kari Trædal Thorsen

Kinas rolle i Afrika utfordrer mine gode sosialdemokratiske holdninger og troen på det jeg har jobbet med de siste 15 årene – bistand. Det er ubehagelig å ta inn over seg muligheten for at Kina har bidratt til mer i Afrika de siste 10 årene enn vi de siste 50 årene.

Har verden blitt slik at jeg må akseptere at eksport av rå kapitalisme og økonomisk makt har større effekt for fattige lands utvikling enn eksport av idealer om menneskerettigheter, likestilling, miljø og godt styresett? Det virkelig store ubehaget brer seg når jeg begynner å tenke på at kanskje vi alle til syvende og sist er med på å utvikle dette pengebaserte overflodssamfunnet som bor i den utviklede verden vi elsker å leve i. Det er noe befriende ironisk med Kinas framvekst som verdensmakt og landets rolle i Afrika.

Internasjonalt kritiseres Kina for sine manglende politiske reformer. Menneskerettigheter og sosial likhet har ikke vært sentralt i Kinas utviklingspolitikk. Andelen av ekstremt fattige har sunket dramatisk, men gapet mellom fattig og rik er imidlertid blitt enormt.

Mens mange kinesere har opplevd en kraftig velstandsvekst anslår Verdensbanken at over 300 millioner kinesere lever i ekstrem fattigdom, det vil si for under 1,25 dollar dagen. Utvikling ut av ekstrem fattigdom er i dagens verden knyttet til økonomisk vekst. Økonomisk vekst er knyttet til tilgang til det globale kapitalistiske markedet.

En fellesnevner ved enhver økonomisk vekst er økende ulikhet. Økende ulikhet driver veksten og veksten skaper enda større ulikhet. Denne forsterkende mekanismen har sitt utgangspunkt i faktorer

! KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

som i betydelig grad er relatert til globalisering.

«Noen må bli rike først» er et kjent sitat fra Kinas tidligere leder Deng Xiaoping. Deng argument var at noen måtte bli rike først for at Kina skulle utvikles, og at flere etter hvert ville få ta del i utviklingen. Til nå har imidlertid ikke utjevning av sosial ulikhet vært sentralt på den kinesiske politiske dagsorden og kinesiske myndigheter har i økende grad anerkjent at de store forskjellene er et problem. Kinesiske styresmakter har også begynt å innse at politiske reformer er nødvendig for fortsatt økonomisk utvikling.

Lave produksjonskostnader, tilgang til markeder og kontroll over naturressurser har trukket kinesiske investorer til Afrika. Ingen tviler på at Kina er i Afrika på grunn av oljen og andre ressurser som ligger i bakken på det afrikanske kontinentet. Kina er allerede verdens nest største energikonsument etter USA.

Påstanden om at Kina koloniserer Afrika er imidlertid misvisende. Påstanden bygger på en feilaktig antakelse om at kinesisk utenrikspolitikk i Afrika følger en overordnet strategi diktet fra Beijing. Kinesiske aktører i Afrika er en kompleks sammenblanding av konkurrerende kinesiske bedrifter, provinser, byer og diplomater med ulike motiver og interesser for sitt samarbeid med Afrika. Det er mange eksempler på at kinesiske investeringer skaper store

Vi klynger oss fortsatt helst til andre «likesinnede» bistandsaktører og forsvarer innbitt vår bistand til Afrika.

utfordringer for Afrika.

Kinesiske bedrifter utkonkurrerer lokalt næringsliv, ansetter ikke nok lokal arbeidskraft, mangler sikkerhetsstandarder for arbeidere, stjeler afrikanske design og importerer farlige og usikre og dårlige produkter. De samarbeider med afrikanske politiske ledere i Sudan og Zimbabwe, og de har ingen krav til menneskerettigheter, godt styresett, anti-korrupsjon eller miljø. Det er likevel feilaktig å påstå at det Kina gjør i Afrika er unikt for Kina. Kinas Afrika-strategi er et resultat av globalisering – Kinas integrasjon i verdensøkonomien.

Uansett hva vi ser av problemer knyttet til Kinas aktiviteter i Afrika så kommer vi ikke bort fra at Afrika har hatt en økonomisk vekst som resultat av Kinas investeringer. Å påstå at ingenting av dette drypper ned på den vanlige afrikaner er uriktig. Afrikanere høster av Kinas investeringer i form av arbeid, hus, veier, sykehus og annen infrastruktur.

I et umiddelbart perspektiv får Afrika hva de trenger – kapital, arbeid og økonomisk vekst. Uten store bærekraftige investeringer vil afrikanske arbeidere fortsette å være underbetalte og det vil være utilstrekkelig med midler til å investere i maskiner, bygninger og hardware som kan gjøre dem mer produktive. Dette hindrer Afrikas vekst.

Kinesisk politikk i Afrika er i utvikling og de lærer av sine erfaringer. Også de er avhengige av fred i Afrika for at de skal kunne fortsette å få tilgang til Afrikas ressurser og markeder. På Forumet for Kina/Afrika samarbeidet i Egypt 2009 deltok statsledere og representanter fra hele 49 afrikanske land – i seg selv et tegn på hvilken viktighet Afrikas statsledere tillegger Kina.

Kinas statsminister sitt fokus på klimatiltak, afrikanske varers mulighet til å slippe inn på kinesiske markeder og gunstige lån til små og mellomstore afrikanske bedrifter bekrefter Kinas langsiktige perspektiv i Afrika.

Kinas inntreden i Afrika forvirrer vestlige givers utviklings-samarbeid. Representerer Kina i Afrika starten på en ny utviklingstrend? Kinas samarbeid med Afrika ser annerledes ut enn vestlige givers. For Kina er Afrika en kommersiell mulighet. Kina er i Afrika uten bindinger og har fokus på investeringer som kan bidra til økonomisk utvikling der afrikanerne stilles til ansvar som businesspartnere.

For vestlige givere er Afrika mottaker av gavebistand som skal bidra til politiske reformer, særlig innenfor områder som demokrati, menneskerettigheter, godt styresett, anti-korrupsjon, miljø og klima. Kina har høyt tempo i det de foretar seg i Afrika. Vestlige givere har et langsamt og langsiktig tempo. Kina ser på seg selv som en Sør-makt med sterk Sør-Sør allianse til Afrika. Vestlige givere er Nord-makter med problematiske kolonihistorier i Afrika.

Jeg er mer opptatt av hva dette betyr for oss og vår bistand til Afrika enn hva Kina vil foreta seg som ny stormakt. Dersom vi ikke revurderer vår bistand, er vi i ferd med å bli utkonkurrert i Afrika. En ny stormakt trer frem som utfordrer våre prinsipper og verdier og måter å håndtere Afrika på.

Vi har ikke lenger monopol på å samarbeide med Afrika og det er ikke lenger nødvendigvis vi som blir lyttet til eller etterspurt. Dersom vi mener vi har noe å bidra med må vi ta stilling til hvordan vi som giver vil håndtere den nye maktfordelingen og Kinas integrasjon i den globale verdensorden. Enten vi liker det eller ei betyr dette at vi må inngå dialog, ikke bare på politisk nivå, men også en praktisk rettet dialog, med aktører i utviklingsland som ikke ligner på, eller tenker som oss selv.

I stedet for å være formanende og kritiserende må vi åpne våre ører og lytte og undersøke det vi er uenige i eller ikke forstår. Vi har tro på at vår fagtekniske kompetanse og vi mener at våre erfaringer og måter å gjøre ting på innenfor enkelte sektorer er noe resten av verden kan lære av.

Vi må imidlertid erkjenne at vår kompetanse, erfaringer og synspunkter er verdibasert og kontekstavhengig. Vi må bli mer nyanserte og klare på hvor vi mener de viktige grensdragningene går for våre verdibaserte standpunkter. Min følelse er at vi fortsatt har et stykke å gå. For vestlige givere er Kina fortsatt mer en trussel vi prøver å bekjempe og kritisere enn vi er lyttende og undersøkende.

Vi klynger oss fortsatt helst til andre «likesinnede» bistandsaktører og forsvarer innbitt vår bistand til Afrika. Vi er fortsatt mer kritiske overfor andres måter å gjøre ting på enn vi er selvkritiske og nøler med å ta de nødvendige diskusjonene omkring de etiske dilemmaene i vår eget virke. ■

Kari Trædal Thorsen er rådgiver i Norad.

Investorer: Kina ser på Afrika som en businesspartner, ikke som en mottager av bistand, skriver kronikkforfatteren. Bildet viser Wang Jinyan, en kinesisk ingeniør, som gir instruksjoner til lokale arbeidere under byggingen av en bro i Niger. Broen bygges av et kinesisk selskap. FOTO: JANE HAHN/SCANPIX

Tør ikke afrikanere mene noe på nett?

Av Christine Afandi Agalomba

Den globale revolusjonen innen informasjonsteknologi kan gi Afrika en unik mulighet til å tette kunnskapsgapet, utvikle demokrati og knytte viktige internasjonale nettverk. Men det ser ikke helt ut til at vi afrikanere er klare til å kaste oss over den upersonlige interaktiviteten som internett innbyr til. Kanskje internett ikke passer for oss i Afrika?

Den anerkjente kenyanske historikeren og filosofen Ali Mazrui ser datamaskiner, internett og all den teknologi som følger med som et fremmedelement implantert fra det rike nord i det fattige sør. Mazrui sier rett ut at internett er inkompatibelt med afrikansk kultur, som legger vekt på fysiske møter mellom mennesker og en muntlig fortellertradisjon. Vel, Ali Mazrui er 77 år gammel og føler seg sikkert mye mer trygg på et stort bibliotek og som foreleser med autoritet enn på det uoversiktlige og autoritetsløse internettet. Selv er jeg midt i 20-årene og har levd med datamaskiner og internett i hele mitt voksne liv. Samtidig føler jeg, som Ali Mazrui, meg til en viss grad ukomfortabel med deler av nettet. Jeg er usikker på min egen og andres virkelige identitet og intensjoner.

Nylig fikk jeg sjansen til å skrive en mastergrads-oppgave om bruk av internett i Afrika. Jeg ville se på hvordan store avisers bruk av internett kunne skape interaksjon, diskusjon og dermed bidra til et aktivt demokrati. Ja, jeg vet at nettet fortsatt er forbeholdt en relativt liten elite i Afrika. Mange på landsbygda har ikke peiling på hva en datamaskin er, og har langt mindre brukt en i strømløse omgivelser.

Nettholdninger: Afrikanere er vant til å uttrykke seg fritt på tradisjonelle møter, men holder igjen i meningsutveksling på Internett. Bildet er fra en internett-kafe i Kenya.

FOTO: AP PHOTO/KHALIL SENOSI

SETT FRA SØR

Christine Afandi Agalomba er journalist i The East African

Men samtidig har nå internett en langt større distribusjon enn papiraviser i Afrika. Avisene har også ledet an i den positive utviklingen for mer ytringsfrihet, særlig sett i forhold til radio og fjernsyn som har vært mer opptatt av underholdning. Avisbedriftene burde dermed ha ressurser og vilje til å skyve ytterligere på ytringsfrihetens grenser.

Jeg tok fatt på studien i min egen hjemby Nairobi og gikk systematisk gjennom alle avisenes nettutgaver. Trass i at de fleste avissakene ligger på nettet, er det lite debatt,

Trass i at de fleste avis-sakene ligger på nettet, er det lite debatt, spørsmål og kommentarer under sakene.

spørsmål og kommentarer under sakene. Selv til kommentarsaker, som er ment å skape diskusjon. Internett er altså så langt bare en alternativ distribusjonskanal for avisene i Kenya, ikke en utvidelse av ytringsfrihet og demokrati. Mine intervjuer med redaktører i de største kenyanske avisene bekrefter dette. Redaktørene er litt engstelige for kommentarer og oppfordrer egentlig ikke til det. Like engstelige er leserne, som også føler at terskelen for å poste en kommentar på nettet er høy.

Jeg flytter fokus mot Sør-Afrika, landet med den mest avanserte medieindustrien i Afrika. Jeg tar for meg avisa The Mail and Guardian, trolig Afrikas mest kjente kvalitetsavis. De var tidlig ute med nettpubliserings og har hele tiden hatt som redaksjonell profil å stimulere

til debatt. Likevel uteblir den saklige debatten i de aller fleste tilfeller. De som kommenterer sakene går stort sett ut med en kort kommentar som går ut på om du liker eller ikke liker saken. Innlegg basert på kunnskap og sammensatt argumentasjon uteblir. Det vil si at «diskusjonen» stort sett består av korte ytringer, der de aller fleste snakker forbi hverandre.

Kanskje det derfor er grunn til å si at offentlig interaksjon på internett ikke helt passer den afrikanske kultur og kommunikasjonsform.

Den personlige kommunikasjonen på nettet har vi ingen problemer med. Kanaler som Skype, MSN og andre chattekanaler er fulle av afrikanere spredt over hele verden. Men i de offentlige diskusjonene på nettet er vi tilbakeholdne.

Kanskje vi savner trygghet, kanskje vi savner et klart autoritetshierarki, kanskje vi tror at våre offentlige meninger en dag kan bli brukt mot oss. I ferske demokratier kan aktiv bruk av ytringsfrihet ha en høy kostnad. Vi vet at det som legges ut på nettet stort sett blir liggende der for alltid, og at noen en dag vil kunne til å bruke det mot oss.

Samtidig tenker jeg at afrikansk kultur kan tilføre noe til internett som kommunikasjonsform. Kanskje våre ubuntu-tradisjoner, som dreier seg om fellesskap og gjensidig avhengighet, kan bidra til å gi internett nye muligheter. Internett var jo i begynnelsen et slags ubuntu-prosjekt basert på frivillighet og gjensidige bidrag. Men det var lenge siden. Nå rår store penger og beinhard kommersialisme. Og på de premisene kommer afrikanere ofte til kort. ■

! GADOS VERDEN

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Avatar og politisk økologi

Av Mette Møglestue

Filmen Avatar gikk som en farsott på kino tidligere i år og er brukt som et bilde på dilemmaene mellom miljø, mennesker og makt i innledningen til en ny lærebok om politisk økologi utgitt av Universitetsforlaget. Boken er skrevet av Tor A Benjaminen og Hanne Svarstad i samarbeid og gir innsikt i og forklarer makt-konstellasjoner og politikutvikling innenfor fagområdet miljø og utvikling.

Boken gir en innføring i politisk økologi med utgangspunkt i forfatterens egen forskning. Klassisk oppbygget med teori fulgt av eksempler og konklusjon, tar forfatterne utgangspunkt i såkalte diskurser i sin tilnærming. For å hjelpe de som ikke bruker ordet diskurser til vanlig kan vi opplyse at dette er «en betraktningmåte om et tema som deles av flere mennesker». For eksempel hører vi stadig at noe er en vinn-

BOKANMELDELSE

Hanne Svarstad og Tor Arve Benjaminen

«Politisk økologi – miljø, mennesker og makt»

Universitetsforlaget, 2010.

vinn situasjon. Hva betyr det, vinning for hvem, hvem har skapt det bildet og på hvilket grunnlag? I sin forklaring av begrepet gis leseren innsikt i bioprospektering, jakten på verdifulle genetiske og biologiske ressurser. At dette tema blir brukt er kanskje tilfeldig, men tidsmessig veldig interessant fordi de globale sluttforhandlingene om rettigheter og fordeling av genressurser, som blant annet blir brukt i bioprospektering, er planlagt i oktober i år i Nagoya i Japan.

I det leseren begynner å få tak i teorien og begrepet diskurser presenteres det første eksempelet som

er knyttet til verneområder. Den teoretiske delen gir god innføring og oversikt over historisk- og samtidsargumentasjon av maktfordelingen i opprettelse, bruk og forvaltning av verneområder. Men når mediebatten mellom en av forfatterne og BINGOENE (Big International Non-Governmental Organisations) dras inn, stiller vi spørsmål om Benjaminen klarer å foreta en troverdig analyse av diskursene rundt verneområder i Afrika?

Vi foretrekker langt på vei stilen i kapittelet om feministisk politisk økologi. Selv om tittelen på temaet kan gjøre selv en feminist flakkende i blikket er kapittelet særs lesverdig. Gjennom bruk av eksempler fra verneområdeforvaltning på Dovre, i Senegal og Nepal går forfatteren inn i påstanden om at kvinner i utgangspunktet er bedre skikket til å forvalte naturressurser enn menn og om formell deltagelse i beslutningsorganer innebærer at kvinner faktisk

får makt. Vi avslører ikke svaret her, men vil påpeke at analysen er så bred og god som plassen tillater.

En analyse av den siste diskursen vi nevner her – Knapphet, klimaindringer og konflikt – bør kunne interessere flere lesere enn studenter. Temaet sammenfaller i stor grad med tittelen på siste stortingsmelding om utvikling. «Klima, Konflikt og Kapital» og bidrar med innsikt i den politiske økologien rundt utfordringene norske skattebetalers penger skal bidra til å løse. Eksemplene som brukes fra Sahel og Darfur er interessante både politisk og økologisk selv om en del av argumentasjonen er kjent allerede.

Alt i alt er dette en interessant bok som vekker lysten til å lese og forstå mer om politisk økologi i en tid hvor utviklingsdiskursen går i retning av politisk økonomi. ■

Mette Møglestue er seniorrådgiver i Norad.

Lyst til å anmelde bøker?

Ta kontakt med

bistandsaktuelt

Tlf. 22 24 20 72

Jobb i bistandsbransjen?
Sjekk stillinger på global.no

global

Desmond Lesejane

Jackson Katz

Satish Kumar Singh

Gary Barker

Knut Storberget

Audun Lysbakken

Konferanse om kjønnsroller, maskulinitet og vold:

HVA SKAL VI GJØRE MED MANNFOLKA?

Ledende mannsaktivister fra Sør-Afrika, India, Brasil og USA møtes til konferanse i Oslo. Hva har disse gjort, lært og oppnådd – som vi ikke har klart i Norge?

Hva kan vi gjøre for å engasjere flere menn i forebygging av vold mot kvinner? Hvordan kan vi endre sider ved mansrollen som er til skade for både kvinner og menn? Hvordan kan menn bidra til en ny oppfatning av hva et "ekte mannfolk" er? Hvordan gjør de dette i andre land? Hva kan vi lære av andre land?

Årets store mannskonferanse!

Konferansen er gratis og åpen for alle som er opptatt av menns rolle i likestillingsarbeidet, i Norge eller i utviklingsland.

Oslo, 26.-27. oktober 2010.

Informasjon om konferansen og påmelding: www.forut.no

Arrangører:

FORUT

JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET

BARN- OG UNGDOMSPARTEMENTET

reform

I samarbeid med:

**KIRKENS
NØDHJELP**

Norwegian Church Aid (NCA) is an ecumenical organisation which is based on the belief that all human beings are equal with the same human rights and obligations. Our vision is: Together for a just world.

Deputy Country Representative – NCA Afghanistan – Kabul

Norwegian Church Aid Afghanistan implements a comprehensive program with regard to renewable energy, agriculture, livelihood, gender and peace-building.

We are seeking a Deputy Country Representative to assist and cooperate with our Country Representative with logistics, finance, personnel and administration.

For more information regarding this position, please visit www.nca.no and click «work» (jobb) on the top center of the webpage.

Prøv en
annonse i
bistandsaktuelt

Tlf. 22 24 05 72

**RETTFERDIG
KAFFE FRA
TANZANIA**

Kaffebonden får
dobbel betalt.
Kaffen brennes og pakkes
lokalt og sendes
direkte hjem til deg.
Pris fra 110 kr/kg

info@wild-tracks.com
www.wild-tracks.com

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Jan Speed på e-post: jasp@norad.no eller på telefon 22 24 03 65.

Halvard Lesteberg har overtatt som ny leder av Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland. Han etterfølger Erik Strømsøe som har gått av med pensjon. Lesteberg har hatt flere lederstillinger i privat og offentlig virksomhet, bl.a. i Norad. Han har også tjenestegjort som landøkonom ved ambassaden i Tanzania og som ambassadør ved ambassaden i Zambia.

Marte Gerhardsen slutter som generalsekretær i CARE ved utgangen av 2010. I januar 2011 går hun til en ny stilling i DnB NOR. - Marte har vært med og løftet CARE til å bli en anerkjent hjelpeorganisasjon i Norge, og hun har bidratt til at vi har styrket vår posisjon innenfor det internasjonale CARE-systemet. Hun spilte en viktig rolle i forbindelse med at CARE fikk TV-aksjonen i 2009, noe som har gitt oss et godt

grunnlag som vi nå bygger videre på, sier styreleder Steinar Sørli. Gerhardsen fikk jobben som generalsekretær i CARE i april 2008. I DnB NOR skal Gerhardsen gjennom et ettårig lederprogram, og deretter er hun tiltenkt en lederstilling i konsernet.

Anne K. Bang (PhD) er ansatt som seniorforsker ved Christian Michelsens Institutt CMI. Historikeren har spesielt fokus på islamske samfunn i Øst-Afrika og Sør-Øst Asia. Bang har også publisert flere bøker og artikler.

Nefissa Naguib (Dr.philos), Midtøsten-ekspert, begynner å arbeide som seniorforsker ved Christian Michelsens Institutt CMI. Naguib er sosialantropolog med bred forskningserfaring. Hun har arbeidet med og publisert artikler og bøker om blant annet sosiale og kulturelle

aspekter av vann og mat, kvinner og krig i Midtøsten. Hennes nyeste utgivelser er blant annet Movements of people in Time and Space, Food and Foodways in the Middle East og Water, Women and Memory: Recasting Lives in Palestine.

Peter Molthe er tilsatt som ny medarbeider og seniorrådgiver ved Veiledningskontoret for næringsutvikling i utviklingsland. Han er utdannet sivilingeniør og bedriftsøkonom og kommer fra stillingen som prosjektleder/inkubatorleder i Forskningsparken med arbeidsoppgaver knyttet til veiledning og coaching av gründere, vurdering av forretningsplaner og finansieringsrådgivning.

Anne Vinding (30) slutter i oktober som journalist i VG Nett for å bli kommunikasjonsrådgiver for utviklingsministeren i Utenriksdepartementet (UD). Vinding har jobbet i VG Nett siden 2004, og

har der hatt ansvar for politisk journalistikk. Hun har tidligere erfaring fra VG (papir), NRK og diverse lokalaviser. Hun er utdannet innen journalistikk, statsvitenskap og internasjonal miljø- og ressurspolitikk.

Paul Fife overtar stillingen som Fagdirektør Global Helse i Utenriksdepartementet. Fife kommer fra stillingen som avdelingsdirektør for Avdeling for helse og aids (AHHA) i Norad. Bjarne Garden vil fungere som avdelingsdirektør i AHHA i seks måneder.

Michelle Bachelet, Chiles president, skal lede det nyopprettede FN-organet for likestilling og kvinner i FN. FNs generalforsamling vedtok å opprette en ny organisasjon, UN Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), som skal arbeide for kvinners rettigheter og ledes av en undergeneralsekretær.

Markus Nilsen (25), er ny leder for Changemaker. Han har vært aktiv i ungdomsorganisasjonen i flere år og har blant annet vært tidligere nestleder og leder for gjeldspolitisk utvalg.

Det er i alt 12 søkere på den utlyste stillingen som ny Norad-direktør. Les hvem de er på nettsiden bistandsaktuelt.no

NOTIS

Flere kvinner blant de fattigste

De siste 15 årene er kvinneandelen blant de fattige i Latin-Amerika nesten fordoblet. 30 prosent flere kvinner enn menn lever i ekstrem fattigdom, 15 prosent flere i fattigdom, viser en ny FN-studie.

De siste årene er fattigdommen i Latin-Amerika generelt redusert, samtidig som flere kvinner er kommet ut i arbeid. Samtidig er andelen kvinner blant de fattige økt, viser studien «Hvilken stat, hva slags likhet?», laget av FNs kommisjon for økonomiske studier i Latin-Amerika, Cepal.

Ifølge studien er årsakene at kvinner har dårligere arbeidsforhold enn menn, og at de fortsatt har ansvaret for hele familielivet. Landenes sosiale programmer fremmer morsrollen, framfor å verne om kvinners rett til arbeid.

- Det som er spesielt for kvinner er problemene med å kombinere familieliv og arbeidsliv, sier Sonia Montero, som er ansvarlig for Cepal-studien. ■

Abboner på vårt nyhetsbrev på e-post!
Se bistandsaktuelt.no

CARE er en av verdens største humanitære organisasjoner. CARE International har virksomhet i rundt 70 land og et utstrakt bistandsfaglig nettverk. CARE Norge er medlem av CARE International, og driver utviklings- og nødhjelpsprosjekter i 15 land. CARE Norge bekjemper fattigdom ved å vektlegge kvinners rolle i samfunnet. I samarbeid med lokalbefolkningen søker vi varige løsninger på grunnleggende problemer. Mange års grasroterfaring i verdens mest utsatte områder har lært CARE at kvinner er den viktigste kraft når fattigdom skal reduseres, rettigheter fremmes og utvikling skapes. Les mer på www.care.no

GENERALSEKRETÆR

CARE Norge søker ny generalsekretær som får den viktige oppgaven å lede og videreutvikle organisasjonen.

For nærmere informasjon, kontakt Gry Mølleskog, Korn/Ferry International, gry.molleskog@kornferry.com eller på mobil 900 17 886.

Søknad sendes til kristian.lindahlbrauti@kornferry.com innen 15. oktober.

Alle henvendelser behandles konfidensielt.

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

X JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn _____
Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig) _____
Postboks _____
Postnummer Poststed _____

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt

Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 21. sept. 2010

Opplag – denne utgaven:
18 300 eksemplarer

Bistandsaktuelt er medlem av:

Fagpressen

Neste
bistandsaktuelt
utkommer ca. 22. oktober

7-2010 - 13. ÅRGANG **bistandsaktuelt**

Fagblad om utviklings-samarbeid

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media.

Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattredaktør:
Thore Hem
tgh@norad.no

Nettavisredaktør:
Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
heop@norad.no
Ingvild Sahl
sahlmedia@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com
Marta Camilla Wright
martacamillaw@hotmail.com

Administrasjon:
Ba-Musa Ceessay
Ellen Rojahn

Redaksjonsråd
Jens Barland
Eva Bratholm
Nora Ingdøl
Asle Toje

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefoner:
22 24 20 30
(sentraltbord)
22 24 20 40 (redaksjon)
22 24 05 72 (annonser)

E-post redaksjon:
gz@norad.no

E-post annonser:
toab@norad.no

Design og produksjon:
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #51179

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no
Abonnementet er gratis.

VISSTE DU AT...
1300 sivile afghanere ble drept av konflikten første halvdel av 2010. Det er 31 prosent mer enn for samme periode året før.

Kilde: FN

«En mann som faller i brønnen vil gripe tak i det han kan, til og med eggen på et sverd.»

Ordtak fra hausa-folket (Niger og Nigeria)

Lukter seg fram til tuberkulose

Gambiske kjemperotter gir raskere og bedre diagnoser

DAR ES SALAAM: Forskere i Tanzania har passert en milepæl i et forskningsprosjekt der rotter blir lært opp til å lukte seg fram til tuberkulosesmitte. Det gir nytt håp om bedre diagnoser og høyere grad av overlevelse for de som er smittet.

■ I TANZANIA:
KIZITO MAKOYE

Forskere ved landbruksuniversitetet Sokoine, i samarbeid med Nasjonalinstituttet for medisinsk forskning, har satt i gang et større prosjekt for å lære opp rotter i å oppspore tuberkulosebakterier.

Prosjektet tester opptil 1000 spyttprøver samlet inn fra lokale sykehus hver uke. Selv om tuberkuloseprøvene allerede er sjekket i mikroskop, har rottene lukteprøver økt oppdagelsesprosenten av sykdommen kraftig. De dyktige dyrene finner ofte bakterier som laboratorienes mikroskoper ikke oppdager.

Kjemperotter. Rundt to milliarder mennesker lever med tuberkulosesmitte, ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO). Men det kan være både vanskelig og svært tidkrevende å oppdage smittestoffene under et mikroskop, særlig hos de som også er hiv-positive.

Det er grunnen til at forskere i Tanzania nå har ansatt en gruppe velvoksne hamsterrotter som sine laboratorieassistenter. De jobber til og med gratis i bytte mot mat og bolig, og klager aldri på arbeidsgiveren.

Ifølge vitenskapsfolkene er det dessuten lett å lære dem opp. Hamsterrotten, også kjent som gambisk kjemperotte, trenger bare å bli eksponert for lukta den skal kjenne igjen. De pedagogiske teknikkene stammer blant annet fra opplæring av rotter i rydding av landminer.

Etter fire til seks måneders trening er rottene klare for oppgaven: å spore opp tuberkulosebakterier.

- Eksperimenter viser at disse rottene kan oppdage tuberkulosesmitte i en prøve på ett sekund. De klarer også å lukte seg fram til prøver med svært få bakterier, sier Georgies Mgode, seniorforsker ved universitetet i Morogoro.

Mer nøyaktige. Fra januar 2009 til juni 2010 ble til sammen 23 600 prøver samlet inn fra ulike helseinstitusjoner i Dar es Salaam og Morogoro. Laboratorietesting hadde påvist tuberkulose i drøyt 10 000 av dem. Da kjemperottene fikk undersøke prøvene, fant de en rekke nye tilfeller som var infisert med tuberkulose.

Undersøkelsene viser at kjemperottene hadde 44 prosent mer nøyaktige resultater sammenliknet

Prosjektledere: Professor Rhodes Makundi (t.v.) og Christopher Cox har stått sentralt i arbeidet med å trene opp rottene.

FOTO: ZUBERI MICHAEL

Dersom tuberkulose oppdages på et tidlig stadium øker det sjansen for effektiv behandling.

Rhodes Makundi, professor.

Oppdøring: Forskere følger med mens en rotte lukter seg fram til en tuberkulosesmittet prøve.

Det er oppmuntrende nyheter, sier Mgode.

Han forteller at en tuberkulosesmittet person med feil diagnose ofte kan smitte 10 til 15 andre mennesker før det blir oppdaget. Da blir det ekstremt viktig at helsepersonell raskt oppdager tuberkulosesmitte og gir pasientene riktig behandling.

Tidkrevende. Den normale metoden for å oppdage tuberkulosesmitte er undersøkelser av spyttprøver i mikroskop. Det er en tidkrevende og kostbar prosess som ikke er endret på flere år. Testene er dessuten ikke

særlig nøyaktige. WHO mener at en laboratorietekniker ikke skal undersøke mer enn 20 pasienter om dagen. Blir det flere, er faren stor for feildiagnoser.

Universitetsforskerne viser også til tysk forskning, hvor de ville undersøke nøyaktig hva rottene luktet seg fram til. Det viste seg at de skilte klart mellom tuberkulosebakterier og andre bakterier.

Vil øke kraftig. På verdensbasis er dødsfall på grunn av tuberkulose ventet å øke kraftig de nærmeste årene. Den nære forbindelsen mel-

lom tuberkulose og hiv/aids har forverret situasjonen.

- Rundt 40 prosent av de 60 000 tanzanianerne som lider av tuberkulose, er også hiv-positive. Dersom tuberkulose oppdages på et tidlig stadium øker det sjansen for å sikre en effektiv behandling av begge sykdommene, sier professor Rhodes Makundi.

Det som særlig har oppmuntret forskerne er hvor raskt og nøyaktig rottene kan oppdage tuberkulosesmitte.

- Dermed kan langt flere tuberkulosepasienter få behandling på et tidlig stadium, sier han.

Rutiner. Den største utfordringen er å få tilstrekkelige forsyninger av ferdig opplærte rotter.

Universitetet jobber nå med å lære opp 400 rotter til å oppdage tuberkulose. Professor Makundi mener rottetestingen er en billig og anvendelig teknikk for å oppdage den dødbringende sykdommen. Han viser til at dyrene har svært god luktesans, de er lette å temme og lære opp, og lette å stelle og transportere. Dessuten finnes de over hele Afrika, de tilpasser seg lett til nye omgivelser og ikke minst - de ser ut til å elske rutinearbeid. ■

Kizito Makoye er en tanzaniansk journalist med base i Dar es Salaam.